

In the Name of God
the Merciful, the Compassionate

زبان فارسی

کتاب چهارم: تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران

مؤلف: دکتر احمد صفار مقدم

پژوهشگاه علوم انسانی و
مطالعات فرهنگی

شورای کتبخانه زبان و
ادبیات فارسی

۱۳۹۱

صقار مقدم، احمد

زبان فارسی / تألیف احمد صقار مقدم - - تهران، شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی
و پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۶، نه جلد: مصور، جدول
(دوره) ISBN: 964-6371-86-8 (کتاب درسی ۴) ISBN: 964-6371-85-X

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

واژه نامه. نمایه. کتابنامه: ص ۲۳۳ - ۲۴۰.

مندرجات: کتاب درسی ۱. درس های پایه. ۲. پانخت ایران. ۳. ایران امروز. ۴. تاریخ،
فرهنگ و تمدن ایران. ۵- تا ۸. کتاب کار -- ۹. کتاب راهنما.

۱. فارسی -- کتاب های درسی برای خارجیان -- انگلیسی. ۲. فارسی -- مکالمه و جمله سازی
-- انگلیسی. ۳. فارسی -- راهنمای آموزشی -- خارجیان. الف. شورای گسترش زبان و ادبیات
فارسی و پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ب. عنوان.

۴ / ۲۴۲۱

PIR ۲۸۲۹

۲۱۲۲۱ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی
ناشر فرهنگ و ارتباطات

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی
فازت فرهنگ و ارتباطات

شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، تهران، خیابان انقلاب، روبروی سینما سپیده، شماره ۱۳۰۴،

طبقه ۴، واحد ۱۶. تلفن و دورنگار: ۶۶۴۶۳۲۹۶ E-mail: shora_gostaresh@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، بزرگراه کردستان، نبش خیابان ۶۴، صندوق پستی

۶۴۱۹-۱۴۱۵۵، تلفن: ۳-۸۸۰۴۶۸۹۱، دورنگار: ۸۸۰۳۶۳۱۷ E-mail: info@ihcs.ac.ir

نام کتاب، زبان فارسی ۴: تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران نوبت چاپ، چهارم - ۱۳۹۱

ویراست: دوم

مؤلف: دکتر احمد صقار مقدم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی

بها: ۱۸۰/۰۰۰ ریال

مدیر اجرایی: حمیدرضا مرادی

بهای دوره چهار جلدی: ۷۰۰/۰۰۰ ریال

مسؤل فنی: کامل کریمی راد

شابک: ۸-۸۶-۶۳۷۱-۹۶۴ (دوره)

شابک: ۸۵-۸۶-۶۳۷۱-۹۶۴ (کتاب درسی ۴)

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است.»

فهرست

راهنمای درس‌ها.....	هفت - ده
پیشگفتار.....	یازده - دوازده
پیشگفتارِ مؤلف.....	سیزده - شانزده
اختصارها و نشانه‌ها.....	هفده - نوزده
درس‌های یک تا شانزده.....	۲۲۴ - ۱
فهرستِ واژه‌های هر درس.....	۲۲۸ - ۲۲۵
نمایه.....	۲۳۲ - ۲۲۹
کتابنامه.....	۲۴۰ - ۲۳۳
واژه‌نامهٔ فارسی به انگلیسی.....	۲۶۸ - ۲۴۱
واژه‌نامهٔ انگلیسی به فارسی.....	۲۱ - ۱

راهنمای درس‌های ۴ - ۱

درس	عنوان	صفحه	لغات جدید	متن
-----	-------	------	-----------	-----

۱	تاریخ ایران قبل از ظهور اسلام	۱	۵۰	۲۶۶
---	-------------------------------	---	----	-----

جمله ساده - جمله مرکب - فعل سببی - ضرب المثل -
 دختر همسایه و آتش (۱) - مشغول + مصدر - مشغول + اسم
 - حرف ربط 'که' (در معنی زمان) - حرف ربط 'که' (در
 معنی تعجب و اعتراض)

۲	تاریخ ایران از ظهور اسلام تا حمله مغول	۱۵	۵۰	۲۵۷
---	--	----	----	-----

مصدر و ستاک (۱): مصدر -یدن /i'dan/ مصدر -فتن
 /oftan/ مصدر -دن، مصدر -ادن /ā'dan/ - مجهول با ذکر
 فاعل - وندهای صرفی - دختر همسایه و آتش (۲) - پسوند
 -ان /ān/ - جدول

۳	تاریخ ایران از حمله مغول تا دوره معاصر	۲۹	۵۰	۲۷۸
---	--	----	----	-----

مصدر و ستاک (۲) - پسوند -ی /i/ - گونه‌های -ی /i/ -
 پسوند -یه /iy'ye/ - مصدر مرکب (۱) - ضرب المثل -
 ملانصرالدین و حرف مردم (۱) - نشانه مفعول معرفه

۴	فرهنگ و تمدن ایران (۱)	۴۳	۵۰	۲۷۰
---	------------------------	----	----	-----

مصدر مرکب (۲) - مجهول افعال مرکب با 'شدن، خوردن،
 یافتن، آمدن' - نه تنها ... بلکه ... - فعل بی‌شناسه - ملّا
 نصرالدین و حرف مردم (۲) - جدول

راهنمای درس‌های ۸ - ۵

درس	عنوان	صفحه	لغات جدید	متن
-----	-------	------	-----------	-----

۵	فرهنگ و تمدن ایران (۲)	۵۷	۵۰	۲۳۰
---	------------------------	----	----	-----

مصدر مرکب (۳) - پسوندهای -گاه، -چه، -ار $\sqrt{ār/}$ -انه
 $/ā'ne/$ - آدم، انسان - ضرب المثل - انوشیروان عادل (۱)
 - فعل تک‌شناسه با آمدن، رسیدن، گرفتن، خواستن

۶	آدیان پیش از اسلام در ایران	۷۱	۵۰	۲۶۶
---	-----------------------------	----	----	-----

افعال کمکی - افعال مؤذنه - افعال زینتی - پیشوندهای
 -با، -بی، -نا - ضرب المثل‌های کوتاه - انوشیروان عادل
 (۲) - فعل معلوم در معنی مجهول - جدول

۷	رواج اسلام در ایران	۸۵	۵۰	۲۷۲
---	---------------------	----	----	-----

صفت مبهم - ضمیر مبهم - جمع شکسته عربی - جمع با
 ات - بنی - پسوندهای -ور، -وار، -ایی $\sqrt{ā'yi/}$ -مند -
 تنوین - ضرب المثل - ملا و فقیر (۱) - ی $/i/$ = هر - ی $/i/$ =
 در حدود، تقریباً - حروف ندا: ای، ا $/ā/$ یا - [آخه]

۸	دانشمندان ایرانی در تمدن اسلامی	۹۹	۵۰	۲۶۱
---	---------------------------------	----	----	-----

اسم مرکب (کلمه، پیشوند، پسوند) - پسوند -نده - ملا و
 فقیر (۲) - ادب و احترام (اسم و ضمیر) - ادب و احترام
 (فعل) - هرچه + صفت - هرچه + قید برتر - به شرط این که
 = اگر - جدول

راهنمای درس‌های ۹ - ۱۲

درس	عنوان	صفحه	لغات جدید	مَن
-----	-------	------	-----------	-----

۹	زبان فارسی (۱)	۱۱۳	۵۰	۲۷۶
---	----------------	-----	----	-----

صفت مرکب - پسوند -ش - حرف ربط مرکب + که -
واژه‌های عربی در فارسی - واژه‌های فارسی در عربی -
ضرب‌المثل - انوشیروان و پیرمرد باغبان (۱) - صفت قبل از
موصوف - موصول - که - حرف ربط چون

۱۰	زبان فارسی (۲)	۱۲۷	۵۰	۲۵۲
----	----------------	-----	----	-----

نمونه شعر اقبال لاهوری - شعرای ترکیه - شعرای بوسنی و
هرزگوین - احمد سودی بوسنوی - سارایوو - واژه‌های
فارسی در اردو، ارمنی، انگلیسی، بوسنوی، ترکی، چینی،
روسی - محاسبات ساده - عدد کسری - واحدهای شمارش
- انوشیروان و پیرمرد باغبان (۲) - جدول - [دانه، تا]

۱۱	ادبیات ایران قبل از ظهور اسلام	۱۴۱	۵۰	۲۸۰
----	--------------------------------	-----	----	-----

کتیبه داریوش - ایران، پارس، فارس - قیدهای حالت،
تأکید، استثنا - قید آرزو - نمونه شعر زردشت - ضرب‌المثل
- تکرار صفت - تکرار قید - تخم مرغ دزد شتر دزد می‌شود
- تکرار فعل - زمان فعل بعد از حرف ربط مرکب

۱۲	ادبیات ایران از ظهور اسلام تا حمله مغول ۱۵۵	۱۵۵	۵۰	۲۵۰
----	---	-----	----	-----

نمونه شعر رودکی - نمونه شعر فردوسی - نمونه شعر
ناصر خسرو - نمونه شعر سنایی - نمونه شعر ختایم - نمونه
شعر نظامی - نمونه شعر عطار - جدول

راهنمای درس‌های ۱۶ - ۱۳

درس	عنوان	صفحه	لغات جدید	متن
-----	-------	------	-----------	-----

۱۳	ادبیات ایران از حمله مغول تا دوره معاصر ۱۶۹	۵۰	۲۶۰	
----	---	----	-----	--

نمونه شعر مولوی - تفاوت‌های زبان ادبی و زبان عادی (۱)
 - نمونه شعر سعدی - نمونه شعر حافظ - پسوند /ā/ -
 نمونه شعر جامی - نزدیک بود / است + حال التزامی -
 پسوند -ه - ضرب‌المثل

۱۴	ادبیات معاصر ایران	۱۸۳	۵۰	۲۳۶
----	--------------------	-----	----	-----

شعر 'مادر' از ایرج میرزا - شعر 'باران' از گلچین گیلانی -
 تفاوت‌های زبان ادبی و زبان عادی (۲) - بسی، بسی /basi/ -
 از بسی - حرف ربط که: زیرا - پسوندهای -ین /in/ - کده،
 -ت، -یت /iyat/ - جدول

۱۵	هنر و معماری در ایران باستان	۱۹۷	۵۰	۲۳۸
----	------------------------------	-----	----	-----

ساختار واژه‌های فارسی - تذکر و یادآوری - ضرب‌المثل -
 افعال دووجهی - اندازه تقریبی - پسوندهای -بان، -دان،
 -مان - امیرنصر و معلم سختگیر

۱۶	هنر و معماری در ایران اسلامی	۲۱۱	۵۰	۲۳۰
----	------------------------------	-----	----	-----

ساختار واژه‌های عربی - ترکیبات عربی و فارسی - واژه‌های
 ادبی و رسمی - پسوندهای -گر، -ک، -ناک - 'را' با مفعول
 نکره و فعل لازم - جدول - [باشه]

پیشگفتار

زبان شیرین و بلند آوازه فارسی که در طی یازده قرن گذشته بستر ادبیات فارسی، این گنجینه عظیم بشری، و وسیله انتقال فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی بوده است چنان پایگاه والایی در عرصه فرهنگ جهانی دارد که کمتر زبانی را می توان با آن برابر یافت. این زبان به یمن گلستان پر رنگ و بو و محتوای غنی اسلامی خود مرزهای جغرافیایی از شرق تا غرب را درنور دیده و شیفتگان بی شماری را به خود جذب کرده است.

دانش پژوهان و ادب دوستان بسیار از چند قرن پیش برای شناختن و شناساندن زبان و ادب و فرهنگ ایرانی در مراکز آموزشی و پژوهشی جهان تلاش کرده اند. امروزه نیز، تقریباً در تمامی دانشگاه ها و مراکز آموزش زبان و ادبیات، دانشجویان به فراگیری زبان فارسی روی می آورند تا از این طریق با ادبیات و فرهنگ متعالی ایران اسلامی آشنا شوند و با ملت بزرگ ایران ارتباط یابند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، و شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، در راستای پاسداری و تقویت زبان فارسی و هموار کردن راه آموختن این زبان، از تألیف کتاب های جدید آموزشی با شیوه ها و نگرش های متفاوت حمایت می کنند و انتشار مشترک اثر حاضر نمونه دیگری از آن جمله است.

مجموعه "زبان فارسی" بر پایه سوابق آموزشی مؤلف محترم در زمینه زبان و زبان شناسی و نیز با بهره گیری از تجربه های ایشان در تدریس فارسی به دانشجویان خارجی تدوین گردیده و

مخاطبان آن عمدتاً دانشجویان دانشگاه‌های خارج از کشور و سایر فارسی‌آموزان در محیط‌های غیرفارسی‌زبان هستند که مطابق برنامه آموزشی، و یا بنا به میل خود، به فراگیری توأم و همزمان مهارت‌های زبانی می‌پردازند. نسل جدید ایرانیان خارج از کشور و خارجیان مشغول به تحصیل در ایران، مخاطبان دیگر مجموعه را تشکیل می‌دهند.

به دلیل محدودیت‌های یادگیری در برنامه‌های فارسی‌آموزی که ممکن است با عدم دسترسی به معلم ایرانی تشدید شود و نیز به خاطر سهولت فراگیری بدون معلم، از زبان واسطه انگلیسی که در بیشتر کشورها رواج دارد به طور محدود استفاده شده و مطالب درسی با توضیح مختصر به این زبان همراه گردیده است.

به رغم عمومی بودن اثر، تأکید مؤلف بر مهارت تکلم و نحوه تنظیم مطالب برای تسهیل و تسریع در فراگیری این مهارت جای تأمل دارد. علاوه بر این، طرح نکات زبانی با تناسب و نظم لازم صورت گرفته و کوشش شده است که محتوای متون درسی در حد امکان به معرفی تاریخ ایران و تمدن و فرهنگ شکوهمند آن اختصاص یابد.

با امید به سودمندی و توفیق این اثر، از اظهار نظر و راهنمایی عموم علاقه‌مندان، به ویژه استادان ارجمندی که آموزش زبان فارسی به خارجیان را تجربه کرده‌اند، استقبال می‌شود.

دکتر مهدی گلشنی

دکتر عباسعلی وفایی

رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

دبیر شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی

پیشگفتارِ مؤلف

در سال ۱۳۶۹ برای تدریس زبان فارسی عازم دانشگاه سارایوو شدم و نخستین تجربه‌هایم در آموختن فارسی به خارجی‌ان با حضور دانشجویان مشتاق و خونگرم بوسنیایی شکل گرفت. این دانشجویان اغلب مسلمان بودند و در دانشکده فلسفه سارایوو در رشته خاورشناسی تحصیل می‌کردند. در آنجا بود که نگاه متفاوتِ زبان‌آموزِ خارجی نسبت به زبان فارسی و شیوه یادگیریِ دگرگونه آن را عملاً احساس کردم، ضمن این که حضور گرم و دوستانه هر سه قوم مسلمان، صرب و کروات، و صمیمیت آنها نسبت به هم، و نیز تأکیدی که عموم دانشجویان بر شیرینی زبان فارسی داشتند لطف کلاس‌های درس را دوچندان می‌کرد. با این همه، فقر کتاب درسی و مشکلات فراوان کتاب‌های موجود که توسط فارسی‌دانان شوروی سابق تألیف شده بود هر ایرانی مشتاق و متعهّدی را متأثر می‌ساخت و شوق همکاری و خدمت در این رشته را برمی‌انگیخت.

در سال ۱۳۷۳ و در آستانه عزیمت به دانشگاه زبان‌های خارجیِ هنکوک در کره جنوبی، توصیه شورای محترم گسترش زبان و ادبیات فارسی برای تألیف دوره دو جلدی فارسی عمومی را با اشتیاق پذیرفتم. در این مأموریت دوساله، با بهره‌گیری از تجربه گذشته و ارتباط روزمره آموزشی با دانشجویانِ بخش فارسی دانشگاهِ هنکوک، به تألیف جلد اول این دوره پرداختم و در بازگشت، فرصت دوباره‌ای برای بازنگری کامل کتاب به دست آمد و توانستم تا حدی عطری دلاویزِ فرهنگ ایرانی-اسلامی این سرزمین کهن را با محتوای اثر درآمیزم و زیبایی‌های برخی از نقاط تاریخی و پرآوازه کشورمان را در متون درسی آن به تصویر کشم.

در سال ۱۳۷۷، فارسی عمومی ۱- ساختارهای پایه، شامل ۲۴ درس در ۳۶۸ صفحه، چاپ و منتشر گردید. ارزیابی‌ها و نظرسنجی‌های لازم، مثبت بودن نتیجه را، به رغم کمبودهای اثر، آشکار نمود و وظیفه پژوهشی، مرا به ادامه کار توأم با احساس تعهد و علاقه روزافزون مشتاق ساخت. تألیف مجموعه حاضر که با هدف آموزش زبان و فرهنگ ایران به غیرفارسی‌زبانان تألیف گردیده حاصل تلاش هشت سال گذشته است. این مجموعه، چهار کتاب درسی، چهار کتاب کار، یک کتاب راهنما و لوح فشرده برای چهار سطح کتاب درسی و کتاب کار را دربر می‌گیرد. اطلاعات موجود حکایت از تنوع اهداف و انگیزه‌های آموزش زبان فارسی در دانشگاه‌های جهان دارد. سطوح آموزش زبان نیز بسیار متنوع است: از برنامه‌های مقدماتی کوتاه‌مدت و دو ساعت در هفته گرفته تا برنامه‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری. همین تفاوت عمده در میزان تسلط و آمادگی استادان زبان فارسی هم وجود دارد. به رغم این تفاوت‌ها، یک وجه اشتراک در همه‌جا احساس می‌شود و آن، نیاز به کتاب‌های درسی اصولی و جذاب در سطوح زبانی مختلف با محتوای فرهنگ و تمدن ایران است به‌ویژه آن که بسیاری از استادان زبان فارسی در کشورهای دیگر، همکاران ارجمندی هستند که امکان حضور و تحصیل در جامعه فارسی‌زبان را نیافته‌اند. دسترسی به این کتاب‌ها، بدون شک، بخشی از مشکلات این عزیزان را برطرف ساخته و به شناخت و آگاهی هرچه بیشتر از غنای فرهنگی ایران در محیط‌های آموزشی جهان خواهد انجامید.

مجموعه حاضر با توجه به نیاز یاد شده فراهم گردیده و چنانچه در رفع این کمبود و اعتلای زبان و فرهنگ ایران با توفیق همراه باشد از عنایت خداوند متعال، بیش از پیش، شکرگزار خواهیم بود.

گذشته از الطاف خداوندی، همدلی و یابری این عزیزان در تألیف مجموعه هرگز فراموش نخواهد شد:

- ریاست ارجمند پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، جناب آقای دکتر مهدی گلشنی؛

- دبیران محترم شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی: آقایان قهرمان سلیمانی و علی اصغر محمدخانی تا سال ۱۳۸۵، و دبیر کنونی: آقای دکتر عباسعلی وفایی. همچنین معاونت اجرایی شورا، آقای حمیدرضا مرادی، و همکاران بخش‌های مربوط به گسترش زبان و ادبیات فارسی؛
- مدیریت گرامی پژوهشکده زبان‌شناسی، خانم دکتر زهرا زرشناس، استاد احمد سمیعی (گیلانی)، خانم دکتر سهیلا صارمی، آقایان دکتر تقی پورنامداریان و عبدالحسین فرزاد، به‌ویژه آقای دکتر مصطفی عاصی که با ویراستاری جلد‌های سوّم و چهارم و نظرهای مشورتی خود همکاری ارزنده‌ای معمول داشتند؛
- و همکاران هیأت علمی در مرکز بین‌المللی آموزش زبان فارسی وابسته به دانشگاه تهران، خانم دکتر شکوفه شهیدی و خانم مهین جوکار که از نظرات مشورتی آنان به کرات سود بردم.
- توصیه‌های خانم مهین خبیری، مدرّس ارجمند ایالت اوهایوی آمریکا، آقایان دکتر فرانکلین لوئیس، ادموند هرزیگ و دومینیک بروکشا، استادان دانشگاه‌های برکلی آمریکا، منچستر و آکسفورد انگلستان، در بهبود مجموعه نقشی مؤثر داشت.
- تصویرهای مجموعه با همکاری مسؤولان محترم در این نهادها فراهم گردید: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تربیت بدنی، بیمارستان میلاد، موزه ایران باستان، شرکت پست، شهرداری منطقه ۳ تهران، آستان حضرت عبدالعظیم، کاخ - موزه نیاوران، دانشگاه تهران، فروشگاه رفاه، بانک ملی، شرکت یادمان سازه، فرهنگستان هنر و چند نهاد دیگر.
- در مراحل اجرایی تألیف و آماده‌سازی، از نظرات و خدمات بخش انتشارات در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، و همکاری ارزشمند آقایان سیّد محمد شکرآللهی، مسئول صفحه‌آرایی، و اسحاق حنیفه، مدرّس خوش‌نویسی و هنر، و خانم‌ها فاطمه بابایی و اشرف آراسته، مسئول حروفنگاری، برخوردار شدم.
- تبادل نظر با مدیران بخش‌های «فارسی» و «تولید رسانه‌ها» در کانون زبان ایران آراستگی بیشتر اثر را در پی داشت و سرانجام با تلاش‌های صمیمانه آقای کامل کریمی به عنوان مسئول

فتی، مجموعه کنونی به چاپ و نشر رسید.

از همه عزیزان نامبرده و یاوران دیگری که ذکر نامشان در اینجا میسر نگردید بسیار سپاسگزارم. مخصوصاً لازم می دانم از زحمات دلسوزانه و توصیف ناپذیر همسر و فرزندان مهربانم در تمام مراحل اجرای طرح، و نیز به خاطر محدودیت های فراوانی که طی مدت تألیف متحمل شدند تقدیر و تشکر نمایم.

احمد صفار مقدم

دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

Author: www.azofa.ir

E-mail: info@azofa.ir

اِخْتِصَارِهَا وَنِشَانِهَا

n	:	noun	اِسْم
suf	:	suffix	پَسَوَند
pref	:	prefix	پیشوند
pl	:	plural	جَمع
prep	:	preposition	حَرْفِ اِضَافِه
conj	:	conjunction	حَرْفِ رِبْط
con	:	concrete	ذات
fml	:	formal	رَسمی
adj	:	adjective	صِفَت
pron	:	pronoun	ضَمیر
subj	:	subject	فَاعِل
v	:	verb	فِعْل
vi	:	intransitive verb	فِعْلِ لَازِم
vt	:	transitive verb	فِعْلِ مُتَعَدّی
c	:	century	قَرَن
adv	:	adverb	قَید
qw	:	question word	کَلِمَةُ سَوَالی
com	:	complement	مُتَجَمِّع
inf	:	infinitive	مَصْدَر
abs	:	abstract	مَعْنی

sing	:	singular	مُفْرَد
obj	:	object	مَفْعُول
V	:	vowel	واکِه
C	:	consonant	هَمْخَوَان
T	:	true	ص : صَحیح
F	:	false	غ : غَلَط
BC	:	پیش از میلاد	پ م
Arabic	:	عَرَبی	ع
Persian	:	فارسی	ف
AD	:	میلادی	م
death	:	وَفات	و
AH	:	هِجری	ه
AH (solar)	:	هِجری شَمسی	هش
AH (lunar)	:	هِجری قَمَری	هق
or	:	یا	/
	:	تَلَفُّظ با نشانه‌های آواشناسی	/ /
	:	گونه گفتاری	[]
	:	جَمْع؛ تَوْضیح	()
	:	نگاه کنید به (در متن انگلیسی)	⇒
	:	نگاه کنید به (در متن فارسی)	⇐
	:	تکیه کلمه در گروه یا جمله کلمه مورد نظر و تأکید	—
	:	می‌شود	→
	:	می‌شود	←
	:	مساوی است با؛ هم‌معنی است با	=
	:	مخالف و متضاد است با	≠
	:	مطلب ضبط شده روی لوح فشرده یا نوار؛ تمرین شنیداری	

هر نکته اصلی در بخش ساختار و دستور	□
تمرین نوشتاری	●
گوینده در مکالمات	●
مخاطب در مکالمات	◀
آهنگ افتان	⦿
آهنگ خیزان	⦿
پانویس	*
کلمات لازم به یادگیری در درس‌های اول و دوم از جلد اول	*
فیلم مربوط به موضوع درس‌ها	🎬

درس یک

آشکانیان و ساسانیان

کوروش

تاریخ ایران قبل از ظهور اسلام

کاخ داریوش، تخت جمشید - شیراز

← کتاب کار (صَبَط و مُقَابِسِه کُنید)

واژگان*

به این ترتیب : بنا بر این

به دَسْتِ فارسی : توسطِ عربی

بیرون فارسی : خارجِ عربی

آرامگاه کوروش

* معمولاً ۲۳ واژه از ۵۰ واژه‌ای که برای هر درس جلد چهارم پیش‌بینی گردیده در این فهرست آورده شده است. برای اطلاع از بقیه کلمات و معنی آنها ← فهرستِ واژه‌های هر درس و 'واژه‌نامه'

پادشاهی : کشوری که پادشاه بر آن حکومت می‌کند؛

حکومت توسط پادشاه

پیدایش : پیدا شدن، به وجود آمدن

جانشین : کسی که به جای شخص دیگری می‌نشیند و

کاری را انجام می‌دهد

خنداندن - خندان : فعل سببی 'خندیدن'

خواباندن - خوابان : فعل سببی 'خوابیدن'

خوراندن - خوران : فعل سببی 'خوردن'

دخترک : دختر کوچک، دختر بچه

سفاهی : به صورت گفتار، نه به صورت نوشته یا روی

کاغذ

شکل گرفتن مصدر : تشکیل شدن، به وجود آمدن

شکل‌گیری اسم : تشکیل شدن، به وجود آمدن

غالباً / qāle'ban/ : اغلب، اغلب اوقات

گونگون فارسی : مختلف عربی

مرز : رود، کوه یا چیز دیگری که کشورها را از هم جدا

می‌کند؛ جایی که کشوری از کشور دیگر جدا می‌شود

* ستاک حال همهٔ افعال بعد از مصدر آنها، هم در فهرست واژگان درس و هم در واژه‌نامه، آورده شده است.

کتیبهٔ تاقِ بُستان

کتیبهٔ نقش رُستم

شاپورِ اول و والِرتِن

مَعْبَدِ آنَاهِيتَا

حدود سه هزار و پانصد سال پیش، اقوام آریایی از نژاد هندواروپایی به ایران کنونی مهاجرت کردند و سرزمین جدید، ایران، یعنی "سرزمین آریایی‌ها" نامیده شد.

ایرانیان از سال ۷۰۱ پیش از میلاد تا سال ۶۳۶ میلادی، یعنی حدود سیزده قرن و نیم، چهار حکومت بزرگ در آسیا تشکیل دادند: ماد، هخامنشی، اشکانی و ساسانی.

اولین پادشاهی ایرانیان به دست مادها تشکیل شد و ۱۵۱ سال ادامه داشت. پایتخت مادها همدان بود که اولین پایتخت ایران به شمار می‌رود.

هخامنشیان (۵۵۰ تا ۳۳۰ پ.م) بزرگ‌ترین شاهنشاهی جهان در زمان خود را تأسیس کردند و توانستند مرزهای ایران را، در مشرق، به سرزمین‌های هند، و در مغرب، به شهرهای یونان و شمال آفریقا برسانند. در سی ایالت و کشور این شاهنشاهی، چهل و شش قوم از نژادهای مختلف با دین‌ها،

زبان‌ها و عادت‌های گوناگون زندگی می‌کردند.

با ضعیف شدن شاهنشاهی هخامنشی، اسکندر مقدونی در سال ۳۳۰ پم ایرانیان را شکست داد و یونانیان دو قرن بر ایران یا مناطقی از آن حکومت کردند. اما اشکانیان (۲۵۶ پم تا ۲۲۴ م) جانشینان اسکندر را شکست دادند و ایران را به استقلال رساندند. در زمان حکومت اشکانی، ایران و روم دو امپراتوری بزرگ و دو رقیب جهانی بودند و اشکانیان پیشرفت رومیان در آسیا به طرف ایران را متوقف ساختند.

شاهنشاهی باشکوه ساسانی (۲۲۴ تا ۶۳۶ م) آخرین سلسله ایرانی پیش از ظهور اسلام است. جنگ‌های ایران و روم در طول حکومت ساسانیان ادامه داشت.

تاریخ ایران از سال ۷۰۱ پم تا سال ۶۳۶ م، تاریخ پیش از اسلام یا دوره باستانی نامیده می‌شود و از سال ۶۳۶ م تاکنون تاریخ پس از اسلام یا دوره اسلامی نام دارد.

ساختار ← کتاب کار

■ **جمله ساده** – جمله ساده از یک فعل و اجزای دیگر تشکیل می‌شود؛ جای فعل در آخر جمله است:

فَاعِل	مُسْنَد	مُقَمِّم*	مَفْعُول	مُقَمِّم	فِعْل
مجید	دانشجو				است (رَبَطی)
مجید					رفت (لَازِم)
مجید			به کتابخانه		رفت (لَازِم)
مجید			کتابی		گرفت (مُتَعَدّی)
مجید			کتابی		گرفت (مُتَعَدّی)
مجید			کتاب را	از کتابخانه	گرفت (مُتَعَدّی)
مجید			کتاب را	از کتابخانه	گرفت (مُتَعَدّی)

● **تمرین ۱.** با استفاده از جملات متن و مطابق سافترهای زیر، کوتاه‌ترین جمله‌های ممکن را بنویسید:

اقوام آریایی به ایران مهاجرت کردند.

فاعل + متمم + فعل لازم

۱. فاعل + مفعول + فعل

۲. فاعل + مسند + فعل ربطی

۳. فاعل + متمم + فعل لازم

۴. فاعل + مفعول + متمم + فعل

* بر اساس دستور خط فارسی، مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تشدید از نشانه‌های الزامی در خط به شمار نمی‌رود اما، به خاطر یادگیری کلمات مُشَدَّد، در همه جا گذاشته شده است.

۵. فاعل + مسند + فعل ربطی *

۶. فاعل + مفعول + دو متمم + فعل متعدی

■ **جمله مرکب** - جمله مرکب از دو جمله ساده یا بیشتر تشکیل می‌شود:

هخامنشیان ضعیف شدند و اسکندر ایران را شکست داد. (دو جمله مستقل)

اگر درخت بکاریم هوا لطیف می‌شود. (جمله پیرو + جمله پایه)

در خانه ماندیم چون برف بارید. (جمله پایه + جمله پیرو)

جمله پایه جمله اصلی و دارای معنی مستقل است؛ جمله پیرو جمله مستقلی

نیست و معنی آن با جمله پایه کامل می‌شود. فعل جمله پیرو را می‌توانیم به

مصدر تبدیل کنیم؛ با کاشتن درخت، هوا لطیف می‌شود. = اگر درخت بکاریم، ...

● **تمرین ۲. جمله‌ها را مطابق مثال زیر ترکیب کنید:**

پدر رفت. همه ناراحت شدیم. با رفتن پدر، همه ناراحت شدیم.

۱. انشا نوشتم. راحت خوابیدم.

۲. آنها آمدند. حکومت جدید تشکیل شد.

۳. غذا خورد. حالش بهتر شد.

۴. نامه را خواندیم. همه عصبانی شدیم.

۵. سنگ را کوید. دوست خود را کشت.

۶. دین اسلام را پذیرفتند. عربی آموختند.

* به خاطر اهمّیت ساختار اضافه و یادگیری تلفظ آن، کسرۀ اضافه (ـِ) در درس‌های اوّل تا سوّم تقریباً همه جا، گذاشته شده است.

کدام یک ترکیب دو جمله است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ فعلِ سَبَبی ■ Causative Verb

فعلِ سَبَبی از افعالِ متعدّی است که با اضافه کردن " -انیدن " یا " -انیدن " به ستاکِ حالِ فعلِ لازم یا متعدّی ساخته می‌شود. " -انیدن " صورتِ رسمی است:

پوشیدن	to wear	←	پوشاندن - پوشانیدن	cause to wear
خندیدن	to laugh	←	خنداندن - خندانیدن	cause to laugh
خوابیدن	to sleep	←	خواباندن - خوابانیدن	cause to sleep
خوردن	to eat	←	خوراندن - خورانیدن	cause to eat

● تمرین ۳. به فعلِ سَبَبی تبدیل کنید:

نامہ به پدرم رسید.	من نامہ را بہ پدرم رساندم.
۱. پول به شما می‌رسد.	ما.....
۲. پسرش لباسِ نو پوشید.	او بہ.....
۳. دانشجوہا در کلاس خندیدند.	من.....
۴. بیمار داروہا را می‌خورد.	پرستار.....
۵. بچہ زود خوابیدہ بود.	تو.....
۶. بلیت دیر بہ من رسید.	شما.....

کدام یک فعلِ سَبَبی دارد؟

⑥

⑤

④

③

②

①

🎧 **نُسخهٔ شنیدنی**
 دانا هم داند و هم پرسد؛ نادان نه داند و نه پرسد.

درک ← کتاب کار

● تمرین ۱. مطابق متن، "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () حکومتِ ماد ۷۰۱ سال پیش از ظهور اسلام تأسیس شد.
۲. () هخامنشیان ۱۲۰ سال حکومت کردند.
۳. () دورهٔ قبل از اسلام در ایران ۱۱۵۰ سال است.
۴. () اسکندر شاهنشاهی اشکانی را شکست داد.
۵. () اشکانیان بیش از ساسانیان حکومت کردند.
۶. () هم اشکانیان و هم ساسانیان رقیبِ امپراتوری روم بودند.
۷. () از سال ۶۳۶ میلادی، تاریخ باستانی ایران شروع می‌شود.

🎧 **تمرین ۲. کدام جواب مطابق متن صحیح است؟**

۱. □ ۷۰۱ سال قبل □ ۳۵۰۰ سال قبل □ ۶۳۶ سال قبل
۲. □ هخامنشی □ اشکانی □ ماد
۳. □ تخت جمشید □ تهران □ همدان

۴. □ اسکندر مقدونی □ امپراتور روم □ شاهنشاه ساسانی
 ۵. □ حکومت ساسانی □ حکومت اشکانی □ حکومت هخامنشی
 ۶. □ یونان و روم □ ایران و یونان □ ایران و روم
 ۷. □ دوره پیش از اسلام □ دوره پس از اسلام □ هیچ کدام

● تمرین ۳. با حروف زیر کلمه بسازید:

۱. ت.ل.ای.ا. ا. ایالت. ت. ک.ح.ت.وم. ح. ت
 ۲. ک.ل.ت.ی.ش.ت. ل. خ.م.ف.ت.ل. م. ف
 ۳. ر.ز.س.م.ن.ی.س. ن. گ.گ.و.و.ن.ا.گ. ن
 ۴. ا.پ.ت.خ.ی.ت.پ. ت. س.س.ل.ه.ل. س. ه
 ۵. ج.م.ت.ا.ه.ر. م. ت. ا.ج.ن.ن.ش.ی. ج. ن

تِگارش ← کتاب کار

● تمرین ۱. جواب سؤال‌های زیر را، مطابق متن، کامل بنویسید:

۱. حکومت‌مادها تا چه سالی ادامه داشت؟

 ۲. اولین پایتخت ایران چه نام داشت؟

 ۳. هخامنشیان چند ایالت و کشور داشتند؟

 ۴. چه کسی هخامنشیان را شکست داد؟

 ۵. یونانیان چند سال حکومت کردند؟

 ۶. چه کسانی آنها را بیرون راندند؟

 ۷. حکومت چهارم چند سال طول کشید؟

- تمرین ۲. انشای درس را در باره شکل‌گیری و نام کشورتان، نژاد و زبان، همچنین حکومت‌ها و وقایع مهم آن از زمان تأسیس تا کنون بنویسید.*

🎧 تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.
۵. ۶. ۷. ۸.

← کتاب کار

متن کوتاه**

دختر همایه و آتش (۱)

یکی از دانشمندان می‌گوید: روزی در اتاق خود مشغول خواندن کتاب بودم که شنیدم می‌زنند. رفتم در را باز کردم. دختر بچه‌ای بود که آتش می‌خواست.
بخاری را به او نشان دادم و گفتم: "این آتش چگونه می‌بری؟ تو که ظرف‌نداری.
کمی صبر کن تا ظرفی بیاورم." دخترک با شرم و ادب گفت: "راضی به زحمت شما نیستم.
می‌دانم چگونه ببرم."

* طول انشا به اهداف کلاس و نظر استاد بستگی دارد اما بیشتر از متن درس توصیه نمی‌شود.
** همه متن‌های کوتاه، اشعار و ضرب‌المثل‌ها در کتاب کار با حروف چایی آورده شده است.

■ مَشْغُول + اِسْم یا مَصْدَر

مَشْغُولِ کار هستم. = دارم کار می‌کنم. (حالِ جاری)
 مَشْغُولِ خواندنِ کتاب بودم. = داشتم کتاب می‌خواندم. (گذشته جاری)

● تمرین ۱. فعلِ هر جمله را به حالِ جاری و گذشته جاری بنویسید:

مَشْغُول + اسم یا مصدر	حالِ جاری	گذشته جاری
۱. مَشْغُولِ درس خواندن است.		
۲. مَشْغُولِ ورزش هستم.		
۳. مَشْغُولِ غذا خوردند.		
۴. مَشْغُولِ بازی بودند.		
۵. مَشْغُولِ تدریس بودیم.		
۶. مَشْغُولِ حرف زدن بودید.		

🎧 کدام یک حالِ جاری و گذشته جاری دارد؟

① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ حَرْفِ رَبط "کِه" (زَمان)

داشتم می‌خواهیدم که در باز شد. = موقعی که داشتم می‌خواهیدم در باز شد.
 کتاب می‌خواندم که او آمد. = موقعی که کتاب می‌خواندم او آمد.

■ حَرْفِ رَبط "کِه" (تَعَجُّب و اِعتِراض)

به او گفتم: "تو باید ظرف می‌آوردی." (ولی نیاورده‌ای) ←

به او گفتم: 'تو که ظرف نیاورده‌ای!'
 به او گفتم: 'تو نباید زود می‌رفتی.' (ولی رفته‌ای) ←
 به او گفتم: 'تو که زود رفته‌ای!'

● تمرین ۲. مطابقِ مثالِ بالا، جمله‌ها را با ربطِ تعجب و اعتراض بنویسید:

۱. شما باید لباس می‌پوشیدید.

۲. تو نباید اشتباه می‌کردی.

۳. او باید زود می‌خوابید.

۴. تو نباید اینجا پارک می‌کردی.

۵. شما نباید فراموش می‌کردید.

۶. آنها باید خانه را می‌فروختند.

🎧 کرام جمله دارای ربطِ تعجب و اعتراض است؟

⑥ ⑤ ④ ③ ② ①

🗣️ **گفتار** ← کتابِ کار (ضبط و مقایسه کنید) 🎧 فیلم صد

🎧 **واژگان**

خندانَدن ← [خَندونَدَن*] خوابانَدن ← [خوابونَدَن]

خورانَدن ← [خورونَدَن] پیشرفت، شکست، صبر** [پیشرفت، شکست، صبر**]

* تلفظ گفتاری کلماتی که با تلفظ نوشتاری آنها فرق می‌کند در داخل کروشه گذاشته شده است.
 ** رنگ قرمز در این بخش، حروفی را نشان می‌دهد که در گفتار ضعیف یا حذف می‌شوند. این حروف، چنانچه قبل از واکه به کار روند، کامل ادا می‌شوند: نیست [nis] نیستم [nistam]

الگوهای گفتاری: شکل رسمی شکل گفتاری

- سلام خانم‌ها، سلام آقایان. قبولی‌تان را در کلاس قبل به شما تبریک می‌گویم. به این کلاس خوش آمدید. از دیدنتان واقعاً خوشحالم.
- ◀ سلام استاد. ما هم از شما متشکریم. شما برایمان خیلی زحمت کشیدید. دستتان درد نکند. چقدر خوب است که در این کلاس هم با ما هستید!
- خوب، بگویید ببینم حالتان چطور است؟ تعطیلات چطور بود؟ خوش گذشت؟ چه کارهایی کردید؟ چه جاهایی رفتید؟ چه چیزهایی دیدید؟
- ◀ به ما خوش گذشت. فامیل‌هایمان را دیدیم. دوستانمان را دیدیم. به خیلی جاها رفتیم. خیلی هم استراحت کردیم. خلاصه، جای شما خالی بود.
- شما لطف دارید، دوستان به جای ما. از شما خیلی ممنونم. امیدوارم در این دوره هم خوب کار کنید و از درس‌های این کلاس لذت ببرید.

● تمرینات الگوهای گفتاری در هر یک از درس‌ها:

۱. دور هروفی را که ضعیف یا حذف می‌شوند خط بکشید.
۲. کلمات دیگری را که در گفتار تغییر می‌کنند به شکل گفتاری بگویید.
۳. هر یک از جمله‌ها را به شکل گفتاری بفوانید.

مطالعه آزاد*

رُومَن گیرشمن: ایرانیان اولین ملتی هستند که شاهنشاهی جهانی تأسیس کردند و روح عدالت را بر آن حاکم ساختند.

امیل بنونیست: ایرانی‌ها امپراتوری هخامنشی را، که مورد تحسین یونانی‌ها و نمونه‌ای برای تقلید ملّت‌های دیگر بود، به وجود آوردند.

ویل دورانت: روش حکومت هخامنشیان یکی از بهترین روش‌ها در همه دوره‌های تاریخی است.

ارنست هرترسفلد: تاریخ تمدن جهان در حدود دویست سال شاهنشاهی هخامنشی تقریباً همان تاریخ ایران است.

ریچارد فرای: هنر، ادبیات شفاهی و سازمان سیاسی اشکانیان نشان‌دهنده جنبه قهرمانی زندگی آنان است.

ریچارد فرای: جهان میان دو قدرت روم و اشکانی تقسیم شد.

لارنس لاکهارت: اشکانیان در قدرت و تجارت رقیب رومیان بودند.

هانری ماسه: نویسندگان و شعرا غالباً از شکوه دربار و از زیبایی ساختمان‌ها و توسعه علوم و ادبیات ساسانی صحبت کرده‌اند.

* بخش "مطالعه آزاد" چکیده‌ای است از گفته‌ها و اظهارنظرهای عده‌ای از ایران‌شناسان و خاورشناسان در باره موضوع هر درس این کتاب. مطالعه این بخش اختیاری است. در صورت لزوم، برای معنی واژه‌ها به واژه‌نامه پایان کتاب مراجعه نمایید.

درس دو

فیلم صد

تاریخ ایران از ظهور اسلام تا حمله مغول

مسجد عتیق - شیراز

← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید)

واژگان

آل بویه* : سلسله‌ای که در قرن چهارم هجری قمری

توسط پسران بویه، ماهیگیری از اهالی شمال ایران،

تأسیس شد

پیروزی ≠ شکست

گنبد علویان

* اسم‌های خاص اشخاص و اماکن معمولاً جزء پنجاه واژه اصلی درس به شمار نمی‌روند.

تأسیس شدن : مصدر مجهول 'تأسیس کردن'

تُرک نژاد : دارای نژاد ترک، از نژاد ترک

خندان : در حال خنده

خنده ≠ گریه

زردپوست : دارای پوست زرد

زنده شدن ≠ مردن

سامانیان : سلسله‌ای که توسط یکی از بزرگان سمرقند

(از روستایی به نام سامان) تأسیس شد. سمرقند

اکنون در جمهوری ازبکستان واقع است.

سلجوقیان : سلسله‌ای که در قرن پنجم هـ ق توسط نوه

سلجوق، یکی از سران ترک نژاد، تأسیس شد

عظمت عربی : بزرگی فارسی

قدزت عربی : نیرو فارسی

کشته شدن : مصدر مجهول 'کشتن'

گریان : در حال گریه

گریستن - گری : گریه کردن ≠ خندیدن

ماهیگیر : کسی که کارش گرفتن و فروختن ماهی است

نیمه : نیم، نصف

بُرج گنبد قابوس

قلعه الموت

قلعه بابک

گنبد کبود مراغه

تاریخ ایران از زمانِ ظهورِ اسلام تا حملهٔ مغول به حدودِ شش قرن می‌رسد. در آغازِ این دوره، سالِ ۱۴ هجری / ۶۳۶ میلادی، اعرابِ مسلمان پایتختِ شاهنشاهیِ ساسانی را تصرف کردند و حدودِ دو قرن بر ایران تسلط یافتند. اما ملتِ ایران که دینِ مقدسِ اسلام را پذیرفته بودند از قبولِ حکومتِ جدید خودداری کردند.

ایرانیان، در قرن‌های سوم و چهارم هجری / نهم و دهم میلادی، چند حکومتِ ایرانی تشکیل دادند که مهم‌ترین آنها حکومتِ سامانیان و آلِ بویه بود.

سامانیان (۲۷۹ تا ۳۸۹ م.) بیشتر در مشرق و شمالِ شرقیِ ایران حکومت می‌کردند و پایتختِ آنان بخارا بود. در دورهٔ سامانیان، ملتِ ایرانی و فرهنگ و تمدنِ ایران زنده شد.

دولتِ آلِ بویه (۳۲۰ تا ۴۴۷ م.) که به دستِ پسرانِ بویهٔ ماهیگیر تشکیل شده بود، در مرکز و مغربِ ایران، حکومت

داشتند و با تصرف بغداد بر خلفای عباسی تسلط کامل یافتند. از نیمه دوم قرن چهارم هجری، حکومت ایران به دست درباریان ترک‌نژاد آسیای میانه که در دربار سامانیان خدمت می‌کردند و کم‌کم به قدرت رسیده بودند افتاد و، به این ترتیب، حکومت‌های غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان توسط آنان تأسیس شد.

غزنویان (۳۵۱ تا ۵۸۲ ه‍.ق) بر مشرق و مرکز ایران و مغرب هند حکومت داشتند. سلجوقیان (۴۲۹ تا ۵۹۰ ه‍.ق) به کمک وزیرای دانشمند ایرانی امپراتوری بزرگی به وجود آوردند و حکومت خوارزمشاهیان (۴۹۰ تا ۶۲۸ ه‍.ق) در شمال شرقی ایران تأسیس گردید.

در زمان حکومت خوارزمشاهیان، گروهی از بازرگانان مغول به دستور حاکم خوارزمشاه در مرز ایران کشته شدند و حمله مغولان به این کشور در سال ۶۱۶ ه‍.ق / ۱۲۱۹ م آغاز شد.

ساختار ← کتابِ کار

■ **مَصْدَر و سِتاک (۱)** — مصدرهای فارسی از نظرِ شکلی آنها به هشت گروه تقسیم می‌شوند. هر گروه شامل ستاک‌های باقاعده و بی‌قاعده یا استثناست. ستاک حال باقاعده ستاکی است که بدون تغییر از مصدر گرفته می‌شود. ستاک حال بی‌قاعده یا استثنا ستاکی است که با تغییراتی از مصدر به دست می‌آید. همهٔ ستاک‌های گذشته باقاعده‌اند.

۱. مصدرهای -یَدَن / *īdan*

آشامیدَن	←	آشام، آشامید	باریدَن	←	بار، بارید
بَخْشیدَن	←	بخش، بخشید	بوسیدَن	←	بوس، بوسید
پَرستیدَن	←	پرست، پرستید	پُرسیدَن	←	پرس، پرسید
پَریدَن	←	پر، پرید	پوشیدَن	←	پوش، پوشید
نوشیدَن	←	نوش، نوشید			

اِسْتِثْنا:

آفریدَن	←	آفرین، آفرید	شَنیدَن	←	شَنَو، شَنید
دیدَن	←	بین، دید			

۲. مصدرهای -دَن

آوردَن	←	آور، آورد	تَکانَدَن	←	تکان، تکاند
خُوردَن	←	خور، خورد	راندَن	←	ران، راند
مانَدَن	←	مان، ماند			

اِسْتِثْنا:

آمَدَن	←	آ، آمد	بُرَدَن	←	بَر، بُرد
--------	---	--------	---------	---	-----------

زَدَن	← زَن، زَد	شُدَن	← شَو، شُد
گَرَدَن	← کُن، گَرَد	مُرَدَن	← میر، مُرد

۳. مصدرهای -فَتَن

بَذِیْرِفَتَن	← پذیر، پذیرفت
---------------	----------------

اِسْتِنَا:

گِرِفَتَن	← گیر، گرفت	رَفَتَن	← رو، رفت
گُفَتَن	← گو، گفت	یافَتَن	← یاب، یافت

۴. مصدرهای -اَدَن /ā'dan/

اُفَتادَن	← افَت، افتاد	ایستادَن	← ایست، ایستاد
فِرِستادَن	← فرست، فرستاد		

اِسْتِنَا:

زادَن	← زا، زاد	دادَن	← ده /h/، داد
-------	-----------	-------	---------------

● تمرین ۱. جدول زیر را با شش مصدر استثنای که در متن می‌بینید پر کنید:

شماره	مصدر	ستاکِ حال	ستاکِ گذشته
۱.			
۲.			
۳.			
۴.			
۵.			
۶.			

🎧 کدام گروه شاملِ مصدر، ستاکِ حال و ستاکِ گذشته است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ **مَجْهُول با ذِکْرِ فاعِل** – فعلِ مجهول ممکن است با ذکرِ فاعل همراه باشد: دولتِ آلِ بویه به دستِ (توسّط، به وسیلهٔ) پسرانِ بویهٔ ماهیگیر تأسیس شد. یونانیان از اشکانیان شکست خوردند.

● **تمرین ۲.** مطابقِ مثالِ بالا، جمله‌های زیر را به صورتِ مجهول بنویسید:

۱. اسکندر هخامنشیان را شکست داد.
.....
۲. اشکانیان یونانیان را بیرون راندند.
.....
۳. ما حکومت‌های مستقلّی تشکیل دادیم.
.....
۴. آنها بازرگانانِ مغول را کشته بودند.
.....
۵. زیباترین رباعیّات را خَیّام سروده است.
.....
۶. ما آثارِ بیشتری شناسایی خواهیم کرد.
.....

🎧 کدام جمله مجهول است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ **وَنَدَهای صَرَفی** ■ Inflexional Affixes

وندهای صرفی در صرف فعل، درجات صفت، جمع اسم و عدد به کار می‌روند: ۱. "می"، نشانهٔ حالِ اخباری و گذشتهٔ استمراری: می‌خندم، می‌خندیدم

۲. شناسه‌های زمان حال و گذشته (مَ، یَ، دَ، ...): می‌خندم، خندیدم، ...
۳. بَ، پیشوند فعل امر و حال التزامی: بخند، بخندد
۴. نَ، پیشوند فعل نهی و نفی: نخند، نمی‌خندد
۵. تر و ترین، نشانه‌های صفت برتر و برترین: شادتر، شادترین
۶. آن، ها، ات، جات، نشانه‌های جمع: شاهان، شکست‌ها، باغات، سبزی‌جات
۷. م و مین، نشانه عدد ترتیبی: پنجم، پنجمین

درک ← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () از زمان ظهور اسلام تا حمله مغول حدود ۶۰۰ سال می‌شود.
۲. () اعراب دویست سال بر ایران حکومت کردند.
۳. () اولین دولت بزرگ ایرانی بعد از ظهور اسلام دولت سامانی بود.
۴. () بخارا در زمان حکومت سامانیان از شهرهای ایران بود.
۵. () بازرگانان مغول در زمان سلجوقیان کشته شدند.
۶. () حمله مغولان در سال ۶۱۶ میلادی شروع شد.
۷. () خوارزمشاهیان در قرن ششم هجری حکومت می‌کردند.

🎧 تمرین ۲. کدام جواب صحیح است؟

۱. □ حدود ۲۰۰ سال □ حدود ۱۴ سال □ حدود ۶۳۶ سال
۲. □ قرن سوم هجری □ قرن پنجم هجری □ قرن اول هجری

۳. □ حکومتِ سامانیان □ حکومتِ آلِ بویه □ حکومتِ غزنویان
۴. □ در زمانِ سامانیان □ در زمانِ خوارزمشاهیان □ در زمانِ سلجوقیان
۵. □ نژادِ آریا □ نژادِ ترک □ نژادِ سیاه
۶. □ چهار قرن □ شش قرن □ هشت قرن
۷. □ در قرنِ هفتمِ هجری □ در قرنِ ششمِ هجری □ در قرنِ پنجمِ هجری

● تمرین ۳. کدام کلمه در هر گروه با کلماتِ دیگر مرتبط نیست؟

۱. تصرف - حمله - دشمن - کشتن - دویست - جنگ - شکست
۲. پادشاه - شاهنشاه - شاه - خلیفه - حاکم - عادت - امیر
۳. دست - ایران - روم - یونان - هند - ازبکستان - بلژیک
۴. ایالت - شهر - کشور - استان - سرزمین - سلسله - روستا
۵. ماهیگیر - غلام - مرز - عروس - پیامبر - فرزند - بازرگان
۶. فرهنگ - تمدن - قدرت - دین - کوه - حکومت - ملت
۷. شرم - شرمنده - شکوفا - شکست - قیام - شاعر - شاه

← کتابِ کار

نگارش

● تمرین ۱. جوابِ سؤال‌های زیر را کامل بنویسید:

۱. مسلمانان چند سال بر ایران حکومت کردند؟
۲. حکومت‌های ایرانیِ مسلمان کدامند؟
۳. دولتِ آلِ بویه را چه کسی تأسیس کرد؟

۴. غزنویان از چه نژادی بودند؟

۵. خوارزمشاهیان کجا حکومت می‌کردند؟

۶. سلجوقیان چگونه به عظمت رسیدند؟

۷. چنگیز چند قرن قبل به ایران حمله کرد؟

● تمرین ۲. حکومت‌های معمم کشورتان از میلاد مسیح یا ظهور اسلام تا کنون را بنویسید و پیروزی‌ها و شکست‌های بزرگ این دوره را شرح دهید.

🎧 تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.

۵. ۶. ۷. ۸.

← کتاب کار

متن کوتاه

دختر همایه و آتش (۲)

دخترک نزدیک بخاری آمد. اول کمی خاکستر سرد از بخاری برداشت و بعد کمی آتش روی خاکستر گذاشت. آنگاه رو به من کرد و گفت: "این طور! و بابلی خندان خدا حافظی کرد و رفت. من از کوتاه فکری خود شرم‌منده شدم و برهوش آن دخترک آفرین گفتم.

■ پَسُونَدِ -ان /ān/

۱. پَسُونَدِ صفت و قید: خندان، گریان، درخشان
۲. پَسُونَدِ اسمِ ذات: باران (از باریدن)
۳. پَسُونَدِ اسمِ جمع: دانشمندان، بزرگان، شاهان
۴. پَسُونَدِ اسمِ محل: ایران، خراسان و گیلان (نامِ دو استان در شمالِ ایران)
۵. پَسُونَدِ نامِ سلسله: هخامنشیان، اشکانیان، ساسانیان، سامانیان، تیموریان
۶. پَسُونَدِ نامِ خانوادگی: احمدیان، امامیان

● تمرین ۱. به سؤالاتِ زیر که مربوط به تمامِ متنِ کوتاه است پاسخ دهید:

۱. دانشمند مشغولِ چه کاری بود؟
 - ☐ خواندنِ کتاب ☐ گرم کردنِ اتاق ☐ فکر کردن
۲. چه کسی در می‌زد؟
 - ☐ پسر بچهٔ همسایه ☐ دختر بچهٔ همسایه ☐ خودِ همسایه
۳. دخترک چه می‌خواست؟
 - ☐ خاکستر ☐ آتش ☐ بخاری
۴. چگونه می‌خواست آتش را ببرد؟
 - ☐ با ظرف ☐ بدونِ ظرف ☐ با سینی
۵. برای بردنِ آتش از چه چیزی کمک گرفت؟
 - ☐ از ظرف ☐ از دانشمند ☐ از فکرِ خود
۶. او با چه چیزی خارج شد؟
 - ☐ با ظرف ☐ با آتش ☐ با بخاری

جدول

۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

افقی

۱. مختلف ۲. ستاکِ حالِ راندن ♦ چیزی
۲. که بافته شده و روی آن می‌نشینیم ۳. 'بله' به
۳. زبان انگلیسی ♦ بنای چهل ... در اصفهان
۴. 'سه عدد' در گفتار ♦ 'شما' به زبان
- انگلیسی ۵. همه دانشجوها نرفتند؛ ... از آنها
۵. رفتند ۶. مخالفِ 'راضی' و 'راحت' با این
۶. پیشوند ساخته می‌شود ♦ بلند، بلند...
۷. بلندترین ۷. من و تو ♦ ساختمان

عمودی

۱. مخالفِ 'خندیدن' ۲. 'برای' در گفتار ♦ دو حرفِ اوّل کلمهٔ 'امام' ۳. تکرار یک حرف ♦
- گرمای بالاتر از ۳۷ درجه که نشان‌دهندهٔ بیماری است ۴. وسیلهٔ نشان دادنِ زمان ۵. ستاکِ
- گذشتهٔ 'گفتن' ♦ کلمهٔ اوّلِ 'ضرب‌المثل' ۶. دورو بودن، بدونِ حرفِ اوّل ۷. رفتن ← نرو؛
- شنیدن ← ... ♦ کلمه‌ای که در گفتار برای شمردنِ هرچیز بعد از عدد استفاده می‌شود

← کتابِ کار (ضبط و مقایسه کنید) مهمان

گفتار*

واژگان

خندان ← [خندون] گریان ← [گریون]

پوست، زردپوست، کوتاه‌فکری ← [پوست، زردپوست، کوتاه‌فکری]

* گونهٔ گفتاری زبان فارسی تفاوت‌هایی با گونهٔ نوشتاری دارد که تسلط بر آنها با تمرین منظم میسر و حتی آسان خواهد شد. دانشجویان گرامی باید اطلاع داشته باشند که تکلم به گونهٔ نوشتاری - در صورت لزوم - قابل فهم است و دلیلی برای نگرانی آنان از نظر برقراری ارتباط با فارسی‌زبانان وجود ندارد.

الگوهای گفتاری* شکلِ رسمی شکلِ گفتاری

- میخال: سلام. من، میخال، اهلِ لهستانم. خوشحالم که تو را می‌بینم.
- ◀ سعید: سلام. من، سعید، اهلِ عربستانم. من هم خوشحالم.
- میخال: بارِ اوّلی است که به ایران آمده‌ای یا قبلاً هم اینجا بوده‌ای؟
- ◀ سعید: نه، اوّلین بار است که آمده‌ام. می‌خواهم ادبیّات فارسی بخوانم.
- میخال: به خوابگاه می‌روی یا در جای دیگری هستی؟
- ◀ سعید: با عمومِ زندگی می‌کنم. خانه‌مان نزدیکِ میدانِ انقلاب، در خیابانِ دانشگاه است. عمومِ اینجا کار می‌کند، خانمِ ایرانی دارد.
- میخال: اینجا چطور است؟ راضی هستی یا خوست نیامده است؟
- ◀ سعید: اینجا یک سرزمین و فرهنگِ دیگر است. چیزهای جالبی دارد.
- مردمش هم خیلی مهربانند. البته هیچ‌جا مثلِ خانهٔ خودِ آدم نمی‌شود ...

● تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ← صفحهٔ ۱۳

* هدف از آوردنِ الگوهای گفتاری در پایانِ هر درس، طرحِ جمله‌ها و عباراتی بر اساسِ تفاوت‌های گفتاری است تا هم این تفاوت‌ها بهتر آموخته شوند و هم زمینهٔ مناسب برای مکالمه با دانشجویان در کلاس پیشنهاد گردد. این بخش ممکن است موضوعِ واحدی نداشته باشد و به تعدادی سؤال و جواب در زمینه‌های مختلف، و حتی صرفاً چند سؤال، محدود شود.

مُطَالَعَةُ آزاد

جُرْجی زیدان: ایرانیان بودند که خلافت را به بنی عباس دادند. در خلافت بنی عباس، مهم ترین مقامات پس از خلیفه در دست ایرانیان بود.

تَالُوت رایش: پیروزی اعراب به یک پیروزی فرهنگی برای ایران تبدیل شد؛ افکار ایرانی، فرهنگ ایرانی و هنر ایرانی، همه زنده ماند و در خدمت اسلام دوباره شکوفا شد.

ج. ویکنز: جوی اصلی که سرزمین های تقریباً خشک اسلام را آبیاری کرد از ایران سرچشمه گرفت. نقش ایران در تمدن اسلامی بسیار مهم است.

ر. لوی: روش حکومت ساسانیان در بین رهبران عرب شهرت عجیبی داشت؛ خلفای عرب روش ایرانیان را در حکومت تقلید می کردند.

ریچارد فرای: حاکمان ترک بیشتر از اتباع ایرانی خود ایرانی شدند.

رنه گروسه: خوارزمشاهیان، مانند سلجوقیان، تمدن ایرانی را کاملاً پذیرفتند.

هانری مایه: در طول چند قرن حکومت اعراب، ترک ها و مغول ها، روح ملی ایران زنده ماند.

درس سه

۲۲ بهمن

انقلاب اسلامی ایران

گنبد سلطانیه

بازگشت امام خمینی

تاریخ ایران از حمله مغول تا دوره معاصر

مسجد گوهرشاد - مشهد

← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) واژگان

اِشغال : تصرف

اِشغال کردن : تصرف کردن، گرفتن

آفشاریه : سلسله‌ای که در قرن دوازدهم هجری توسط نادر،

یکی از سران ایل افشار، در مشهد تأسیس شد

آرامگاه نادر افشار

انقلاب مشروطیه : انقلاب مردم که حکومت استبدادی

را از سال ۱۳۲۴ ه‍.ق به مشروطه تبدیل کرد

بدی : بد بودن؛ کارِ بد

خوبی : خوب بودن؛ کارِ خوب

داخلی ≠ خارجی

دُنْبال / *don'bāl, dom* : عقب

زَنَدِیه : سلسله‌ای که در قرنِ دوازدهمِ ه‍.ق توسطِ

کریم‌خان زَند در شیراز تأسیس شد

سُقُوط عربی، اسم : افتادن؛ شکست

سُقُوط کَرْدَن مصدر : افتادن؛ شکست خوردن

سَلْطَنَت : پادشاهی

سَوّار ≠ پیاده

صَعْف ≠ قدرت

قاجاریّه : سلسله‌ای که توسطِ آقا محمّدخان، یکی از

سرانِ ایلِ قاجار، در تهران تأسیس شد

گُشتار : اسمِ مصدرِ "کشتن"

مُخْتَصَر : کم؛ کوتاه

ویران : خراب

ویران کَرْدَن : خراب کردن

شاه عَبّاسِ صَفّوی

فتحعلی شاهِ قاجار

کریم‌خانِ زَند

گَنَبَدِ سُلْطانیّه

متن

سه قرن هفتم تا نهم هجری / سیزدهم تا پانزدهم میلادی یکی از تلخ‌ترین دوره‌های تاریخ ایران به شمار می‌رود زیرا مغولان و تیموریان، پس از کشتار و ویرانی فراوانی که در تاریخ کم‌نظیر است، بر این سرزمین تسلط یافتند.

با تأسیس دولت صفوی (۹۰۵ تا ۱۱۴۸ ه‍.ق) در قرن شانزدهم میلادی، ایران به استقلال کامل رسید. پادشاهان صفوی، در مدت دو قرن و نیم حکومت خود، دشمنان داخلی و خارجی را شکست دادند و ایران را دوباره به اوج عظمت رساندند. روابط سیاسی ایران و اروپا از همین دوره آغاز شد. پس از صفویه، نادر افشار، یکی از بزرگان ایل افشار، حکومت افشاریه را تأسیس کرد (۱۱۴۸ تا ۱۲۱۸ ه‍.ق) و در مدت کوتاهی امپراتوری بزرگی به وجود آورد.

با ضعیف شدن افشاریه، حکومت ایران به زنده‌یه رسید که از سال ۱۱۶۳ تا ۱۲۰۹ ه‍.ق بر این کشور حکومت کردند.

پس از زندیه، حکومت به قاجاریه رسید. در مدت یک قرن و نیم حکومت قاجار (۱۲۰۰ تا ۱۳۴۴ هـ.ق)، قرن‌های نوزدهم و بیستم میلادی، قدرت‌های خارجی در ایران نفوذ کردند. به این دلیل، و نیز به دلیل ضعف حکومت قاجار، مناطق زیادی از شمال و شرق ایران از این کشور جدا شد.

از مهم‌ترین وقایع ایران در زمان حکومت قاجار، انقلاب مشروطه بود که بر ضد نظام استبدادی کشور روی داد. در نتیجه این انقلاب، نظام استبدادی ایران از سال ۱۳۲۴ هـ.ق به نظام مشروطه سلطنتی تبدیل گردید. انتقال پایتخت کشور از شیراز به تهران نیز از وقایع دیگر این دوره است.

حکومت پهلوی (۱۳۴۴ هجری قمری = ۱۳۰۴ هجری شمسی / ۱۹۲۵ میلادی) آخرین سلسله سلطنتی در ایران است. این حکومت با انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ هـ.ش / ۱۹۷۹ م سقوط کرد و به جمهوری اسلامی تبدیل شد.

ساختار ← کتاب کار

۵. مَصَدَرِ هَای - سِتاک (۲)

۵. مصدرهای -سَتَن

داشتَن ← دار، داشت کاشتَن ← کار، کاشت

گذاشتَن ← گذار، گذاشت

اِسْتِنَا:

نِوِشتَن ← نویس، نوشت

۶. مصدرهای -وَدَن /u'dan/

سُرودَن ← سَرا، سُرود فرمودَن ← فرما، فرمود

اِسْتِنَا:

بودَن ← بُود (در شعر)، بود

۷. مصدرهای -خَتَن

آموختَن ← آموز، آموخت آنداختَن ← انداز، انداخت

پَرِداختَن ← پرداز، پرداخت ریختَن ← ریز، ریخت

اِسْتِنَا:

پُختَن ← پَز، پُخت شناختَن ← شناس، شناخت

فُروختَن ← فروش، فروخت

۸. مصدرهای -سَتَن

تَوَانِستَن ← توان، توانست دانِستَن ← دان، دانست

اِسْتِنَا:

خَواستَن ← خواه، خواست شُستَن ← شو، شست

بَسْتَن ← بند، بست شِکَسْتَن ← شکن، شکست
نِشَسْتَن ← نشین، نشست

■ پَسَوَنَدِ - ی /i/

۱. نشانه نکره (بدون تکیه): گروهی، داستانی = یک گروه، یک داستان
 ۲. اسمِ معنی: راستی، دوستی، دشمنی، نادانی
 ۳. اسم و صفت به معنی اهل: ایرانی، تهرانی، آسیایی، اروپایی
 ۴. اسم یا صفت به معنی مربوط به، مال، واقع در: فرهنگی، عمومی، شرقی
 ۵. اسمِ سلسله، حکومت، سرزمین: هخامنشی، ساسانی، شاهنشاهی
 ۶. اسم و صفت به معنی قابل، مناسب: دیدنی، نوشیدنی
 ۷. به رنگ: آبی، قهوه‌ای
 ۸. پیرو: زردشتی
 ۹. هنر، صنعت، رشته، کار: نقاشی، قالی‌بافی، پزشکی، فلزکاری
- “ی” در شماره‌های ۲ تا ۹ تکیه می‌گیرد: راستی /rās'ti/، دوستی /dus'ti/

● تمرین ۱. معنی “ی” در ترکیبات زیر را با شماره‌های بالا معین کنید:

۱. اسکندر مقدونی منطقه وسیعی هنر معماری
۲. امپراتوری چین فلزکاری خوبی و بدی
۳. تمدن بشری ملل غربی زبان انگلیسی
۴. داستان شنیدنی جمهوری ازبکستان لبی خندان
۵. بودایی و مسیحی کشورهای اروپایی دوره اشکانی

🎧 کدام جمله پسوندِ «ی» دارد؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ **گونه‌های ی -i/** — پسوندِ «ی» دارای گونه‌های زیر است:

۱. یی، بعد از /ā/ و /u/؛ آشنایی، دانایی، دانشجویی
۲. گی، بعد از ـه با حذف ه: زنده، بافنده — زندگی، بافندگی

■ **پَسَوَندِ ـیّه -iy'ye/** — «یّه» دو کاربرد دارد و تشدید آن قابل حذف است:

۱. نام سلسله، حکومت (مفرد و جمع) و شخص (مفرد): افشاریه، زندیه، صفویه
۲. نام کشور و محل (مفرد): ترکیه، محمودیه (محلی در تهران)

■ **مَصَدَرِ مُرَكَّب (۱)** — مصدرِ مرکب از صفت یا اسم و یک مصدر

ساده ساخته می‌شود. تعدادی از مصدرهای ساده و ترکیباتِ آنها عبارتند از:

۱. **بودن** : دارا بودن، شامل بودن، واقع بودن
۲. **دادن** : اجازه دادن، ادامه دادن، اطلاع دادن، پس دادن، تشکیل دادن، تکان دادن، توضیح دادن، جواب دادن، درس دادن، روی دادن، سفارش دادن، شرح دادن، شکست دادن، نشان دادن
۳. **شدن** : اشغال شدن، باز شدن، بیدار شدن، پشیمان شدن، پیاده شدن، پیدا شدن، تأسیس شدن، تبدیل شدن، تشکیل شدن، جدا شدن، درست شدن، دعوت شدن، زنده شدن، کامل شدن، کشته شدن، مربوط شدن، وارد شدن

۴. کردن : آغاز کردن، اجاره کردن، اضافه کردن، امضا کردن، تصرف کردن، تقلید کردن، توجه کردن، حمله کردن، خودداری کردن، درست کردن، زندانی کردن، زنده کردن، سقوط کردن، سوار کردن، صبر کردن، صدا کردن، ظهور کردن، فراموش کردن، کامل کردن، کباب کردن، کوتاه کردن، معاینه کردن، معرفی کردن، مقایسه کردن، میل کردن، نگهداری کردن، ورزش کردن
۵. گردیدن : تأسیس گردیدن، تبدیل گردیدن، جدا گردیدن
۶. یافتن : تولد یافتن

● تمرین ۲. در متن درس، از پنج مصدر ساده در دوازده مصدر مرکب دو کلمه‌ای استفاده شده است. مصدرهای ساده و ترکیبات هر کدام را بنویسید:

- یافتن (۱ مرتبه): تسلط یافتن.....
- (۱ مرتبه):
- (۲ مرتبه):
- (۴ مرتبه):
- (۴ مرتبه):

 نمرباش **با یک دست دو هندوانه نمی‌توان برداشت.**

🎧 کدام جمله فعل مرکب دارد؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

📌 درک ← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () تاریخ ایران در قرن‌های پنجم تا هفتم هجری از تلخ‌ترین دوره‌هاست.
۲. () مغولان در قرن هفتم هجری بر ایران تسلط داشتند.
۳. () رابطه سیاسی ایران و اروپا از قرن گذشته آغاز شد.
۴. () صفویه بیشتر از سلسله‌های دیگر حکومت کردند.
۵. () بعضی مناطق شمالی در زمان حکومت قاجار از ایران جدا شد.
۶. () نظام حکومت ایران در دوره قاجار به مشروطه تبدیل شد.
۷. () زندیه بیش از نیم قرن حکومت کردند.

🎧 تمرین ۲. کدام جواب صحیح است؟

۱. ☐ قبل از ظهور اسلام ☐ قبل از حمله مغول ☐ بعد از حمله مغول
۲. ☐ صفویه ☐ قاجاریه ☐ افشاریه
۳. ☐ سلسله قاجار ☐ سلسله پهلوی ☐ سلسله صفوی
۴. ☐ زندیه ☐ قاجاریه ☐ صفویه
۵. ☐ حکومت قاجار ☐ حکومت صفوی ☐ حکومت افشار
۶. ☐ حکومت صفوی ☐ حکومت پهلوی ☐ حکومت قاجار
۷. ☐ ۱۳۵۷ هجری شمسی ☐ ۱۳۵۷ میلادی ☐ ۱۳۵۷ هجری قمری

● تمرین ۳. با کلمات داده شده، متن زیر را کامل کنید:

مغولان، ماندرنر، حکومت، استقلال، نژاد، قرن، مهاجرت، کم نظیر، حاکمان، سرزمین
ایرانیان که از آریایی هستند به فلات ایران کردند. در قرن هفتم
میلادی، اعراب مسلمان بر ایران کردند. ایرانیان، پس از مدتی،
کشور را به دست آوردند اما به اسلام وفادار پس از مسلمانان،
غیرایرانی حدود سه بر این حکومت کردند و بعد، و
تیموریان، با کشتاری که در تاریخ است بر ایران حاکم شدند.

نگارش ← کتاب کار

● تمرین ۱. جواب سؤال‌های زیر را کامل بنویسید:

۱. دوره مغول و تیمور چگونه بوده است؟
.....
۲. مغولان کی به ایران حمله کردند؟
.....
۳. مهم‌ترین خدمت صفویه به ایران چیست؟
.....
۴. روابط ایران و اروپا از چه دوره‌ای است؟
.....
۵. حکومت زندیه چند سال طول کشید؟
.....
۶. نفوذ قدرت‌های خارجی کی آغاز شد؟
.....
۷. مناطق شمالی کی از ایران جدا شد؟
.....

● تمرین ۲. اگر شخصیت جالبی مانند ملا نصرالدین را در فرهنگ و ادبیات

فرد می‌شناسید، در انشای این درس معرفی کنید.

🎧 تمرین ۳. کلماتی را که می شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.
۵. ۶. ۷. ۸.

🎧 مَتْنِ كُوتَاه ← کتابِ کار

مَلّا نَصْر الدّین و حرف مردم (۱)

روزی مَلّا پسرش را سوار خر کرده بود و خودش پیاده دنبال خرمی رفت. در راه به حده ا رسیدند یکی از آنها گفت: "عجب دنیایی شده که دیگر هیچ پسری به فکر پدرش نیست. ببینید این پسر خودش سوار خر شده و پدرش پیاده دنبالش می رود!"
پسر مَلّا که این حرف را شنید از خر پیاده شد. پدرش را سوار کرد و خودش پیاده به دنبال او راه افتاد.

کمی که رفتند به حده دیگری رسیدند. یکی از آنها گفت: "چه آدم بی انصافی است! خودش سوار خر شده پسرش پیاده دنبالش می رود. خوب است حداقل پسرش را هم سوار کند تا او خیلی خسته نشود!"

■ نشانهٔ مفعولِ معرفیه - مفعولِ معرفه یعنی مفعولی که معین و مشخص

باشد همه جا و حتماً با 'را' همراه است:

روزی ملاّ پسرش را سوار خر کرده بود. (مفعولِ معرفه: پسرش)

پسر ملاّ که این حرف را شنید ... (مفعولِ معرفه: این حرف)

● تمرین ۱. در سه جمله از متن درس سه و چهار جمله دیگر در متن کوتاه، از

”را“ استفاده شده است. هر جمله را به صورتِ کوتاه بنویسید:

متن صفحه ۳۱، سطر ۶: پادشاهان صفوی دشمنان ایران را شکست دادند.

۱.

۲.

۳.

۴.

۵.

۶.

🎧 در کدام جمله ”را“ لازم است؟

۶

۵

۴

۳

۲

۱

🎧 **گفتار** ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) مهمان

🎧 **وارثان**

[آفشاریه، زندیه، صفویه، قاجاریه]

← [ویرون] ویران

اَلْکُوْهَایِ کُفْتاری: شِکْلِ رَسمی شِکْلِ کُفْتاری

- امروز درسِ سوّمِ تاریخِ ایران را خواندیم. بهتر است اکنون در بارهٔ تاریخ کشورِ شما صحبت کنیم. بفرمایید کشورتان چطور به وجود آمده است؟ چند قرن یا چند هزار سال تاریخ دارد؟ توضیحِ مختصری بدهید.
- تاریخِ کشورتان به چند دوره تقسیم می‌شود؟ چه دوره‌هایی؟
- همیشه مستقل بوده‌اید یا کشورهای دیگری بر شما حکومت کرده‌اند؟
- کدام اقوام یا دولت‌ها بر کشورتان حکومت کرده‌اند؟ کی؟ چه مدّت؟
- مهم‌ترین حکومت‌های کشورتان کدام حکومت‌ها بوده‌اند؟
- کدام حکومت‌ها بیشتر از همه به کشور و مردم خدمت کرده‌اند؟
- کدام رهبرها در تاریخِ کشورتان از همه مهم‌تر بوده‌اند؟
- کشورتان کدام پیروزی‌ها یا شکست‌های معروف و مهم را داشته است؟

• تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ← صفحه ۱۳

مطالعه آزاد

دانشد و پیلر: مغولان بعد از یکی دو قرن ستاینده هر جنبه از زندگی ایرانیان شدند.

یونسکو: با وجود حمله مغول، نقش فرهنگ و هنر ایران باعث تعجب است. **رنه گرویه:** تمدن ایران به قدری زنده بود که خود را بر تمام فاتحان مغول و ترک تحمیل کرد.

رنه گرویه: امیر تیمور، فاتح ترکمن، به شعر فارسی علاقه داشت و آرامگاهش، در سمرقند، سبک معماری اصفهان و شیراز را حفظ کرده است.

پیتر و دلا واله: هیچ چیز به زیبایی اصفهان در مشرق زمین ندیده‌ام. **ویل دورانت:** در بین افتخارات دوره صفوی، مقام قالی و کتاب بیش از هر چیز دیگری قابل توجه است.

ریچارد فرای: ایرانیان نفوذ خارجی را با استعداد مخصوص خود سازگار می‌کنند. کمتر ملتی را در این جهان می‌توانیم بیابیم که تاریخشان تا این حد قابل توجه باشد.

درس چهار

جغرافیای

فرهنگ و تمدن ایران (۱)

تپه‌های سلیک - کاشان

کتاب کار

واژگان

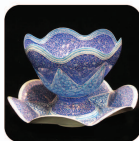
با این همه : با وجود این

بِالْآخِرِه /bel'axa're/ : در آخر

بِوَتَر : بهتر

بِوَتَرین : بهترین

بَشَر : انسان

میناکاری

بَشَری : مربوط به بشر؛ توسط بشر؛ مخصوص انسان

بِه کار رَقَتَن : استفاده شدن

بِه طُورِ /ow/ : به شکل، به صورت

پاکیزه : تمیز

جام زَرِّین، ۹۰۰ پم

پاکیزگی : تمیز بودن

پیوسته ادبی : همیشه

جُدا ساختَن ادبی : جدا کردن

دُرستی : درست بودن؛ فکر و کار درست

دَسِت کَم : حدّ اقل

جُغَا زَنبیل

راز فارسی : سیر عربی

مَجذُوب ساختَن : مجذوب کردن، علاقه‌مند کردن

مِرِسی گفتاری : متشکرم

مُهاجِم : کسی که به جایی یا کسی حمله می‌کند

میراث : مالی که از کسی بعد از مردن او به دیگری

می‌رسد

نِشانِه : چیزی که نشان می‌دهد، نشان‌دهنده

واقعِ شَدَن رسمی : قرار داشتن

هزاره : دوره هزارساله

نارنجِ قَلِعِه

متن

ایران به معنی میهن آریایی‌ها دارای یکی از تمدن‌های بزرگ بشری است که دست کم از هفت هزار سال قبل، پیش از آمدن آریایی‌ها، آغاز می‌شود.

اقوام آریایی، پس از مُهاجرت به فلات ایران، اولین و وسیع‌ترین شاهنشاهی جهان را تأسیس کردند و تمدنی به وجود آوردند که تمدن‌های غربی مانند یونانی و رومی را به تمدن‌های شرقی مانند چینی و هندی مُتصل می‌ساخت. به این ترتیب، سرزمین ایران بر سر راه تمدن‌های قدیمی شرق و غرب واقع شده و ایرانیان نه تنها از تمدن اسلامی بلکه از همه تمدن‌های دیگر استفاده کرده و در آنها اثر گذاشته‌اند.

ملت ایران در طول تاریخ از پدیده‌های جدید فرهنگی استقبال کرده اما این پدیده‌ها را با فرهنگ و ذوق ایرانی پیوسته هماهنگ ساخته و اغلب فرهنگ برتری آفریده است.

از پایه‌های فرهنگ و تمدن ایران، تاریخ طولانی ملت ایران است. فاتحان ایران هر کدام مدتی بر این کشور حکومت کردند. با این همه، ایرانیان ایرانی ماندند و نه تنها استقلال فرهنگی خود را حفظ کردند بلکه فاتحان را نیز مجذوب فرهنگ و تمدن این سرزمین ساختند. جهانیان ملت ایران را به خاطر پایداری در برابر دشمن و حفظ میهن خود می‌ستایند. راز پایداری ایرانیان را باید در اصول فرهنگی این ملت دانست که از اولین آنها پای‌بندی به دین است. زردشت، پیامبر ایران باستان، انسان را به پرستش خدای یکتا، راستی، درستی و پاکیزگی دعوت می‌کرد و ملت ایران بعد از پذیرفتن دین اسلام از صمیمی‌ترین ملت‌ها نسبت به اسلام بوده و پیوسته به آن وفادار مانده‌اند.

در درس بعد، به اصول دیگر فرهنگ ایرانی اشاره می‌کنیم و در درس‌های آینده، آنها را به طور مختصر توضیح خواهیم داد.

ساختار ← کتاب کار

■ **مَصَدَرِ مُرَكَّب (۲)** - تعداد دیگری از مصدرهای ساده و ترکیبات آنها به

شرح زیر است: ← صفحه ۳۵

۷. آوردن : تشریف آوردن، رو آوردن
۸. بردن : تشریف بردن، لذت بردن
۹. خواندن : درس خواندن، نماز خواندن
۱۰. خوردن : تکان خوردن، شکست خوردن، غم خوردن
۱۱. داشتن : ادامه داشتن، تشریف داشتن، دوست داشتن، قرار داشتن، لازم داشتن، نگاه داشتن، وجود داشتن
۱۲. رفتن : راه رفتن
۱۳. زدن : تلفن زدن، حرف زدن، قدم زدن
۱۴. ساختن : متصل ساختن، متوقف ساختن، مجذوب ساختن
۱۵. شمردن : غنیمت شمردن
۱۶. کشیدن : زحمت کشیدن، طول کشیدن
۱۷. گذاشتن : اثر گذاشتن
۱۸. ماندن : باقی ماندن

● **تمرین ۱.** در متن درس، از پنج مصدر ساده در چهارده مصدر مرکب دو کلمه‌ای استفاده شده است. مصدرهای ساده و ترکیبات هر کدام را بنویسید:

(۱ مرتبه):

(۱ مرتبه):

(۲ مرتبه):

(۳ مرتبه):

(۷ مرتبه):

🎧 کدام جمله فعل مرکب دارد؟

⑥

⑤

④

③

②

①

■ **مَجْهُولِ اَفْعَالِ مُرَكَّب -** برای ساختن فعل مرکب مجهول، بیش از همه، از شدن استفاده می‌شود اما افعال دیگری مانند خوردن، یافتن و آمدن نیز به کار می‌روند:

کردن	←	شدن	:	آغاز کردن	←	آغاز شدن
دادن	←	شدن	:	تشکیل دادن	←	تشکیل شدن
دادن	←	خوردن	:	شکست دادن	←	شکست خوردن
دادن	←	یافتن	:	رواج دادن	←	رواج یافتن
آوردن	←	آمدن	:	به وجود آوردن	←	به وجود آمدن

● **تمرین ۲. فعل‌های معلوم را به مجهول تبدیل کنید:**

۱. مغولان همه را شکست داده بودند. همه از مغولان

۲. ما فرهنگ خود را رواج داده‌ایم. فرهنگ ما

۳. آنان شاهنشاهی بزرگی تشکیل می‌دهند. شاهنشاهی بزرگی توسط

۴. صفویه دشمنان ایران را شکست دادند. دشمنان ایران از صفویه

۵. شماکشور را به دشمن واگذار کردید. کشور... توسط شما به دشمن
 ۶. نادر امپراتوری بزرگی به وجود آورد. امپراتوری بزرگی... توسط

🎧 کدام جمله دارای فعل مجهول است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ نه تنها ... بلکه ... (رسمی)

آنها استقلال خود را حفظ کردند. آنها مهاجمان را مجذوب ساختند. —
 آنها نه تنها استقلال خود را حفظ کردند بلکه مهاجمان را نیز مجذوب ساختند.

● تمرین ۳. جمله‌های زیر را با "نه تنها ... بلکه ..." ترکیب کنید:

۱. شما کمک نکردید. پول ما را هم گرفتید.
 ۲. او همکاری نکرد. از من شکایت کرد.
 ۳. تو ضعفی نداشتی. بسیار موفق بودی.
 ۴. آنها خم شدند. دست پدر را پوشیدند.
 ۵. هوا سرد شد. برف هم بارید.
 ۶. تبریک گفتم. هدیه‌ای نیز فرستادم.

🎧 در کدام جمله ساختار "نه تنها ... بلکه ..." وجود دارد؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ فعل بی‌شناسه

گاهی "باید" و "می‌توان" بدون ضمیر شخصی (شناسه)، همراه با مصدر کوتاه، به صورت مثبت، منفی یا سؤالی به کار می‌روند. در این صورت، فعل بی‌شناسه یا غیرشخصی نامیده می‌شوند و هر شخصی می‌تواند فاعل آنها باشد:

باید رفت. یعنی من، تو، او، ما، شما یا آنها باید برویم. **One must go.**

می‌توان گفت. (رسمی) یعنی هر کسی می‌تواند بگوید. **One can say.**

"می‌شود" فعل بی‌شناسه دیگری است که کاربردی مانند "باید" و "می‌توان" دارد اما به گذشته استمراری هم به کار می‌رود:

می‌شود خورد. = می‌توان خورد. یعنی هر کسی می‌تواند بخورد. **One can eat.**

می‌شد خورد. یعنی هر کسی می‌توانست بخورد. **One could eat.**

● تمرین ۴. جمله‌ها را با افعال بی‌شناسه بنویسید:

۱. تحمیل کردن نظر شخصی درست نیست.
۲. همه می‌توانیم در دیگران نفوذ کنیم.
۳. تقلید کردن کارهای خوب ممکن است.
۴. لازم است از گریه خودداری کنیم.
۵. نمی‌توانیم سرچشمه رود را پیدا کنیم.
۶. می‌توانستیم بچه‌ها را سوار کنیم.

🎧 کدام جمله فعل بی‌شناسه دارد؟

⑥

⑤

④

③

②

①

درک

← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () تمدن ایرانی پس از آمدن آریایی‌ها آغاز شده است.
۲. () اولین شاهنشاهی جهان توسط ایرانیان تأسیس شده است.
۳. () ایرانیان از تمدن‌های دیگر جهان استفاده نکرده‌اند.
۴. () ترکان، مغولان و تیموریان بر ایران حکومت کرده‌اند.
۵. () ایرانیان همیشه حکومت مهاجمان را پذیرفته‌اند.
۶. () زردشت تنها ایرانیان را به خداپرستی دعوت نمی‌کرد.
۷. () مهاجمان فرهنگ ایران را هرگز نپذیرفته‌اند.

● تمرین ۲. کلمات هم‌معنی را به هم وصل کنید:

قدیم بشر پادشاهی خراب گوناگون دست کم

حدّ اقل باستان مختلف سلطنت انسان ویران

🎧 تمرین ۳. کدام جواب صحیح است؟

۱. ☐ سرزمین آریایی‌ها ☐ سرزمین غلامان ☐ سرزمین اسلام
۲. ☐ قبل از مهاجرت آریایی‌ها ☐ بعد از مهاجرت آنها ☐ از زمان مهاجرت آنها
۳. ☐ از تمدن غربی ☐ از تمدن اسلامی ☐ از همه تمدن‌ها
۴. ☐ در دوره باستانی ☐ در دوره اسلامی ☐ هر دو

۵. □ یونانیان و اعراب □ ترکان و مغولان □ همه آنها
۶. □ در زبان آنها □ در اصول فرهنگی آنها □ در تاریخ آنها
۷. □ پای‌بندی به اخلاق □ پای‌بندی به قدرت □ پای‌بندی به استعداد

نگارش

← کتاب کار

● تمرین ۱. جواب سؤال‌های زیر را کامل بنویسید:

۱. معنی کلمهٔ «ایران» چیست؟
.....
۲. تمدن ایرانی از کی شروع می‌شود؟
.....
۳. ایرانیان از کدام تمدن‌ها استفاده کرده‌اند؟
.....
۴. از تمدن جدید چطور استفاده کرده‌اند؟
.....
۵. یونانیان کدام سلسله را شکست دادند؟
.....
۶. آنها چند قرن در ایران حکومت کردند؟
.....
۷. راز پایداری ملت ایران در چیست؟
.....

● تمرین ۲. در انشای این درس، یکی از رهبرانی را که خدمات زیادی به کشورتان کرده است معرفی کنید.

🎧 تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.
۵. ۶. ۷. ۸.

متن کوتاه

ملا نصرالدین و حرف مردم (۲)

وقتی ملا این حرف را شنید پسرش را هم سوار کرد و آن‌اکی بعد به چند نفر جوان رسید و یکی از آنها گفت: "چه آدم‌های بی‌انصافی پیدا می‌شوند! تویی این هوای گرم هر دو نفر سوار یک خر پیر شده‌اند!"

ملا و پسرش وقتی این حرف را شنیدند هر دو پیاده شدند و دنبال خسر راه افتادند. طولی نکشد که مردی آمد و گفت: "چقدر بی‌انصاف هستید که یک خر خسته و تشنه را با خودتان می‌برید!" ملا و پسرش که از این حرف خسته شده بودند تصمیم گرفتند آخرین کار را هم که مکرده بودند بکنند: خرا را و نفری روی دوشان گذاشتند و به راه ادامه دادند!

● تمرین ۱. به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

۱. کدام فعل‌های متن حال اخباری‌اند؟

۲. کدام فعل گذشته نقلی است؟

۳. کدام فعل‌ها گذشته دورند؟

۴. کدام فعل حال التزامی است؟

۵. فعل‌های گذشته ساده کدامند؟

🎧 کدام جمله به متن "ملا و حرف مردم" مربوط است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

جدول

۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

		🍒		🍒			
	🍒						
			🍒				
🍒							🍒
		🍒					
				🍒			

اُفق

۱. مغولان ... هستند ۲. تازه و جدید ۳. بعد از مفعول معرفه می‌آید ۴. حدّ اقل ۵. کلمه تحسین می‌پوشیم، بدون حرف 'س' ۶. ظرفی که روی آن فنجان چای، قهوه و چیزهای دیگر می‌گذاریم ۷. آخرین حرف الفبا با تکرار ۸. مغولان ... هستند ۹. تازه و جدید ۱۰. حدّ اقل ۱۱. کلمه تحسین می‌پوشیم، بدون حرف 'س' ۱۲. ظرفی که روی آن فنجان چای، قهوه و چیزهای دیگر می‌گذاریم ۱۳. آخرین حرف الفبا با تکرار

عمودی

۱. مخالف 'مُرده' ۲. عددی که بعد از بیست و نه می‌آید ۳. اهل روستا ۴. وسیله‌ای که با دیگران معمولاً از فاصله زیاد صحبت می‌کنیم ۵. هم معنی 'تمیز' ۶. مال ملت ۷. راز ۸. کلمه‌ای که برای احترام دیگران به معنی 'من' می‌گوییم (به جای 'ه' حرف 'ز' را بنویسید) ۹. جای بزرگ مانند سالن اما بدون 'ز' ۱۰. یکی از پسوندهای جمع در زبان فارسی

🗨️ **گفتار** ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) 🎧 مهمان

واژگان

بِالْآخِرِه /be'la- [بِالْآخِرِه] ————— نشانه [نشونه]

الگوهای گفتاری: ❖ شکل رسمی ❖ شکل گفتاری

- پترا: سلام آشیدا. رسیدن به خیر. چه عجب! بالاخره آمدی! بیا تو.
- ❖ آشیدا: سلام پترا. خوشحالم که می‌بینمت. خوبی؟ مامان بابا چطورند؟
- پترا: همه خوبند، مرسی. سفرت طول کشید. چرا اینقدر دیر آمدی؟
- ❖ آشیدا: کار داشتم نتوانستم زودتر بیایم اما خیلی خوش گذشت. مامان سلام رساند. این هدیه را هم برایت فرستاد. قابل نیست.
- پترا: این کارها چیست، خانم؟ چرا زحمت کشیدی؟ به‌به! چقدر قشنگ است! متشکرم. دستش درد نکند. واقعاً متأسفم که وقت رفتن نبودم.
- ❖ آشیدا: اشکال ندارد. حالا که اینجا هستم. مامان بابا کجا هستند؟
- پترا: بابا سر کار است. مامان هم به خیابان رفت؛ الآن برمی‌گردد. دلش برایت خیلی تنگ شده است. خوب شد که آمدی ...

● تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ➡ صفحه ۱۳

مُطَالَعَةُ آزاد

آرتور آرپری: درس‌زمین باستانی ایران، تمدن درخشانی وجود دارد و فرهنگ این سرزمین میراثی برای همهٔ جهانیان شده است.

رُومَن گیرشمن: از بیشتر اقوام قدیم تنها خاطره‌ای باقی است. اما ایران، پس از قرن‌ها و هزاره‌ها، چون کوه ایستاده است ... ایرانیان تمدنی جهانی آفریدند.

ریچارد فرای: ایران مانند سرو است که از طوفان خم می‌شود اما نمی‌شکند.

رینه گرویه: مشعلی که در صبح تاریخ روی فلات ایران روشن شد هرگز خاموش نشده است.

هانری مایه: تمدن ایران به این دلیل که در دوره‌های مختلف و با وجود تحولات وسیع ادامه داشته است در تاریخ نظیر ندارد.

هیکل: اصل تکامل با تاریخ ایران آغاز می‌شود.

مُورتن: آیا ما خواهیم توانست مانند ایران سه هزار سال زندگی کنیم؟
کنت دُو گوبیئو: ایران همچنان ایران خواهد ماند.

فرهنگ و تمدن ایران (۲)

🔊 متن کتیبه بیستون* - کرامانشاه

واژگان 🎧 ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید)

آبراه /h/ : راه آبی

آدم (جمع : آدمیان، رسمی: آدم‌ها، عادی) : انسان، بشر

ایندا : در آغاز، اوّل

اختراع (جمع : اختراعات، اختراعات) : ساختن و به وجود

خرابه‌های کاخ ساسانی آوردن چیزی که وجود نداشته است مانند اختراع

* واژه "بیستون" نه به معنی "بدون ستون" بلکه به معنی "جایگاه خدایان" است.

تلفن؛ هر چیزی که به این شکل به وجود آمده باشد

حِزَتِ آوَر : بسیار عجیب

دَسْتِ یافَتَنِ یِه : رسیدن به

رَوَاجِ یافَتَن : رایج شدن

سَرانجام : بالاخره

شاهراه /h/ : راه وسیع و طولانی، بزرگراه

شُمُردِه شُدَن : مصدرِ مجهولِ 'شمردن'

صَمیمانه صفت، قید : به طور صمیمی

عاشقانه صفت، قید : با عشق و علاقه

عاقِل : دانا

غیردینی : جدا از دین ≠ دینی

قَرارِ گِرِفَتَن : واقع شدن

قَوی ≠ ضعیف

گُنَبْدی /gonba'di, gom/ : مثل گنبد، به شکل گنبد

مُتَّصِل ≠ جدا

مُتَّصِلِ شُدَن ≠ جدا شدن

مُتَّصِلِ کَرَدَن ≠ جدا کردن

مُخْتَرِع : کسی که چیز نوی به وجود آورده باشد

ظرفِ اشکانی

ظرفِ هخامنشی

ظروفِ سرامیکی

کرهٔ زمین

متن

میهن دوستی یکی دیگر از اصول فرهنگی ایرانیان است. ایرانی میهن خود را عاشقانه دوست داشته و در راه استقلال آن فداکاری‌های بسیار کرده است.

روش کشورداری پادشاهان هخامنشی، که مورد تحسین اقوام مختلف بوده، بر حکومت‌های ایرانی دیگر، و سرانجام، بر شکل حکومت‌های اسلامی اثر گذاشته است. تقسیم کشور به ایالت‌ها، اختراع پست، ساختن شاهراه‌ها، کندن آبراه سوئز، کندن قنات و ضرب سکه از خدمات بزرگ هخامنشیان به شمار می‌رود.

فارسی، یکی دیگر از پایه‌های فرهنگ ایرانی، زبان رسمی یا فرهنگی منطقه وسیعی از آسیاست. این زبان نشانه استقلال فرهنگی، وحدت و هویت ایرانیان و همچنین زبان دوم دنیای اسلام شمرده می‌شود.

ادبیات فارسی که از ارزشمندترین میراث‌های ادبی جهان

است از قرن سوم هجری شکل گرفت. فاتحان این سرزمین، مانند مغولان و تیموریان، نه تنها مجذوب زبان و ادبیات فارسی شدند بلکه به رواج آن کمک کردند.

بعد از پذیرفتن اسلام، ایرانیان صمیمانه در خدمت آن قرار گرفتند و تمدن اسلامی به کمک همه ملت‌های مسلمان به وجود آمد. در این دوره، مسلمانان به پیشرفت‌های حیرت‌آوری در علوم دست یافتند و آثار علمی اسلامی، پس از ترجمه به لاتینی، به مراکز علمی اروپا انتقال یافت و مقدمه پیشرفت‌های علمی جدید گردید. نقش ایرانیان در علوم اسلامی بسیار مهم است.

معماری ایرانی، پایه دیگر تمدن ایرانیان، با کاخ‌های باشکوه هخامنشی آغاز شده، با بناهای گنبدی اشکانی و ساسانی ادامه یافته و بر معماری اسلامی اثر گذاشته است. هنرها و صنایع ایران نیز زینت موزه‌های جهانند.

ساختار ← کتاب کار

■ **مَصْدَرِ مُرَكَّب (۳)** – دو مصدر ساده دیگر و ترکیبات آنها: ← صفحه ۴۷

۱۹. **خواستن** : معذرت خواستن

۲۰. **گرفتن** : اجازه گرفتن، تماس گرفتن، شکل گرفتن، شماره گرفتن

تعدادی از مصدرهای مرکب ممکن است با سه کلمه یا بیشتر ساخته شوند که یکی از آنها مصدر ساده و دیگری معمولاً حرف اضافه است. این ترکیبات عبارت فعلی^۲ (verbal phrase) نامیده می‌شوند، مانند مصدرهای ساده زیر و عبارت‌های فعلی مربوط به آنها:

۱. **آمدن** : به دنیا آمدن، به وجود آمدن

۲. **آوردن** : به دست آوردن، به وجود آوردن

۳. **افتادن** : به راه افتادن

۴. **دادن** : تن به کشتن دادن

۵. **رفتن** : از دنیا رفتن، به شمار رفتن

■ **پَسَوَندهای -گاه /h/ -چه، -ار /ār/ -انه /ā'ne/**

پسوندهای فارسی^۳ -گاه به معنی جا و محل است:

ستاک حال + گاه ← اسم: ایستگاه، خوابگاه، فروشگاه

اسم + گاه ← اسم: شکارگاه، تعمیرگاه، زیارتگاه

اسم مصدر + گاه ← اسم: دانشگاه، نمایشگاه

پسوندهای فارسی^۳ -چه به معنی کوچک است:

اسم + چه ← اسم: باغچه، دریاچه

- با پسوند فارسی 'ار'، اسم و صفت ساخته می‌شود:
- ستاک گذشته + ار ← اسم مصدر: گفتار، ساختار
- ستاک حال + ار ← صفت فاعلی: پرستار
- پسوند 'انه' از اسم و صفت، صفت و قید می‌سازد:
- اسم + انه ← صفت و قید: دوستانه
- صفت + انه ← صفت و قید: عاشقانه، عاقلانه

● تمرین ۱. پاسخ سؤالات زیر را با استفاده از پسوندهای بالا بنویسید:

۱. به دفتری که کوچک باشد چه می‌گوییم؟
.....
۲. به جایی که اتوبوس یا مترو می‌ایستد چه می‌گوییم؟
.....
۳. به جایی که در آن به دنیا آمده‌ایم چه می‌گوییم؟
.....
۴. از ستاک گذشته 'کشتن' چه اسمی می‌توانیم بسازیم؟
.....
۵. از ستاک گذشته 'رفتن' کدام اسم را می‌توانیم بسازیم؟
.....
۶. کسی که عقل دارد و عاقل است چگونه فکر می‌کند؟
.....

🎧 در کدام جمله پسوند -گاه، -چه، -ار یا -انه وجود دارد؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ آدم، انسان - کلمات 'آدم' و 'انسان' ممکن است با حال التزامی به کار

روند و در این صورت نقش بی‌شناسه دارند:

آدم نباید دیگران را فراموش کند. = نباید دیگران را فراموش کرد.

انسان می‌تواند به موفقیت دست یابد. = می‌توان به موفقیت دست یافت.

● تمرین ۲. جمله‌ها را به شکل بی‌شناسه بنویسید:

۱. آدم باید از بزرگترها اجازه بگیرد.

۲. آدم نباید دیر ازدواج کند.

۳. آدم می‌تواند کمی صبر کند.

۴. انسان باید از نظر خوب استقبال کند.

۵. انسان می‌تواند دیگران را ببخشد.

۶. آدم نمی‌تواند هر چیزی را توضیح بدهد.

🎧 کدام جمله نقش بی‌شناسه دارد؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

🎧 ضرب‌المثل: کوه به کوه نمی‌رسد؛ آدم به آدم می‌رسد.

درک ← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () روش حکومت هخامنشیان بر حکومت‌های دیگر اثر داشته است.

۲. () اختراع پست از کارهای بزرگ مسلمانان است.
۳. () فارسی مهم‌ترین زبان دنیای اسلام شمرده می‌شود.
۴. () ادبیات فارسی از پایه‌های فرهنگ ایرانی به شمار می‌رود.
۵. () حکومت‌های مهاجم به رواج زبان و ادبیات فارسی کمک کردند.
۶. () آثار علمی اسلامی به زبان عربی به اروپا انتقال یافت.
۷. () آغاز معماری ایرانی با کاخ‌های ساسانی است.

● تمرین ۲. کلمات مخالف را به هم وصل کنید:

خندان - روشن - ضعیف - شکست - زنده - قدرت - خارجی - گم شدن - گریستن
 مرده - داخلی - خندیدن - پیدا شدن - پیروزی - خاموش - گریان - قوی - ضعف

🎧 تمرین ۳. کدام جواب صحیح است؟

۱. ☐ فداکاری کرده‌اند ☐ استراحت کرده‌اند ☐ بازی کرده‌اند
۲. ☐ اختراع مترو ☐ اختراع هواپیما ☐ اختراع پست
۳. ☐ اشکانیان ☐ ساسانیان ☐ هخامنشیان
۴. ☐ فارسی ☐ عربی ☐ هندی
۵. ☐ در قرن سیزدهم میلادی ☐ در قرن سوم هجری ☐ در قرن سوم میلادی
۶. ☐ تمدن اسلامی ☐ تمدن ایرانی ☐ تمدن غربی

□ معماری

□ جهانگردی

□ پاکیزگی

نگارش ← کتاب کار

● تمرین ۱. جواب سؤال‌های زیر را کامل بنویسید:

۱. روش کشورداری هخامنشی چگونه بود؟
.....
۲. کدام حکومت پست را اختراع کرد؟
.....
۳. زبان فارسی نشانه چیست؟
.....
۴. فارسی در جهان اسلام چه مقامی دارد؟
.....
۵. ادبیات فارسی از کدام قرن به وجود آمد؟
.....
۶. تمدن اسلامی چگونه شکل گرفت؟
.....
۷. کدام ملت‌ها آن را به وجود آوردند؟
.....

● تمرین ۲. پایه‌های فرهنگ و تمدن هر ملت را دین، اخلاق، علم، هنر، معماری، کشورداری، میهن‌دوستی، زبان، ادبیات و مانند آن تشکیل می‌دهد. اصول و پایه‌های مربوط به فرهنگ و تمدن کشورتان را توضیح دهید.

● تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.
۵. ۶. ۷. ۸.

متن کوتاه

← کتاب کار

انوشیروان عادل (۱)

خسرو انوشیروان، شاهنشاه ساسانی، پادشاه عادل بود و به این دلیل به عادل شهرت داشت. او دوست داشت همه مردم اگر شکایتی دارند بتوانند او را ببینند. به دستور انوشیروان، زنجیری از دروازه کاخ به داخل کاخ کشیدند و به انتهای زنجیر، که در اتاق او بود، زنجی بستند. هر وقت کسی زنجیر را تکان می داد انوشیروان صدای آن را می شنید. روزی انوشیروان صدای زنگ را شنید، نگاه کرد، دید خری خود را به زنجیر می زند. خنده اش گرفت ...

■ **فِعْلِ تَكْشِنَاسِه** - تک شناسه ها افعالی هستند که معمولاً بعد از اسم یا صفت فقط با یک شناسه، یعنی سوّم شخص مفرد، برای همه اشخاص به کار می روند. ضمیر شخصی که بعد از اسم یا صفت می آید نشان دهنده فاعل است. بودن و شدن از افعال تک شناسه اند که فقط در گفتار به کار می روند:

[سَرْدِمِه، سَرْدِیَه، سَرْدِشِه، سَرْدِموَنه، سَرْدِتوَنه، سَرْدِشوَنه. تِشَنَهَم می شه، تِشَنَهَت می شه، تِشَنَه ش می شه، تِشَنَه موَن می شه، تِشَنَه توَن می شه، تِشَنَه شوَن می شه]

تعداد دیگری از افعال فارسی نیز به صورت تک شناسه به کار می روند مانند آمدن، رسیدن، گرفتن و خواستن:

۱. بد... آمدن: احساس بد پیدا کردن؛ دوست نداشتن
 to dislike
 بدم می آید، بدت می آید، بدش می آید، بدمان می آید، بدتان می آید، بدشان می آید
- خواب... آمدن: میل به خواب پیدا کردن
 to feel sleepy
 خوابم می آید، خوابت می آید، خوابش می آید، خوابمان می آید، ...
- خوش... آمدن: لذت بردن، دوست داشتن
 to enjoy, to like
 خوشم آمد، خوشت آمد، خوشش آمد، خوشمان آمد، خوشتان آمد، ...
۲. به فکر... رسیدن: به فکر افتادن
 to come to one's mind
 به فکرم رسید، به فکرت رسید، به فکرش رسید، به فکرمان رسید، ...
۳. خنده... گرفتن: به خنده افتادن
 to begin to laugh
 خنده‌ام گرفت، خنده‌ات گرفت، خنده‌اش گرفت، خنده‌مان گرفت، ...
- درد... گرفتن: احساس درد پیدا کردن
 to feel pain
 دردم گرفت، دردت گرفت، دردش گرفت، دردمان گرفت، ...
۴. دل... خواستن: دوست داشتن
 to desire, to like
 دلم می‌خواهد، دلت می‌خواهد، دلش می‌خواهد، دلمان می‌خواهد، ...
- از افعال تک‌شناسه در زمان‌های مختلف استفاده می‌شود: بدم می آید، خوشم آمد، بدم آمده است، خنده‌اش گرفته بود. این افعال معمولاً در گونه گفتاری کاربرد بیشتری دارند تا در گونه رسمی و نوشتاری.

● تمرین ۱. با کلمات داخل پرانتز، فعل تک‌شناسه بسازید:

- پدر خسته است. (خواب... آمدن) پدر خوابش می‌آید.
۱. جواب شما عالی بود. (خوش... آمدن) ما خیلی

۲. تو کار خوبی نکردی. (بد... آمدن) دانشوها
۳. به سرش زن. (درد... گرفتن) درد
۴. وقتی لطیفه می‌گویی ... (خنده... گرفتن) من
۵. به تو کمک می‌کنند. (دل... خواستن) همه
۶. با پلیس تماس گرفت. (به فکر... رسیدن) مریع

🎧 **کدام جمله فعل تک‌شناسه دارد؟**

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

گفتار ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) 🎧 مهمان

واژگان 🎧 **آبراه** /h/ ← **آبراه** [] **شاهراه** /h/ ← **شاهراه** []

🎧 **تمرین ۱. به صورت تک‌شناسه ضبط و مقایسه کنید:**

۱. من تشنه هستم. [من تشنه‌م می‌شه.]
۲. اتاق گرم است. [من گرممه.]
۳. من گرسنه هستم. [من.]
۴. ما گرسنه هستیم. [ما.]
۵. آنها تشنه هستند. [اوئا.]
۶. اینجا گرم است. [من.]
۷. آنجا سرد است. [تو.]
۸. هوا گرم است؟ [شما.]

الگوهای گفتاری: شکل رسمی شکل گفتاری

- خانم‌ها، آقایان، اصول فرهنگ و تمدن ایران را خواندیم. اکنون بهتر است در باره فرهنگ و تمدن کشور شما صحبت کنیم.
- به نظر شما مهم‌ترین اصول و پایه‌های فرهنگی کشورتان چیست؟
- می‌توانید نقش دین در فرهنگ کشورتان را توضیح بدهید؟
- می‌شود چند نمونه از کارهای بزرگ حکومت‌هایتان را بگویید؟
- بفرمایید ادبیات در کشورتان چه مقام و ارزشی دارد؟
- زبان چطور؟ در چه جاهایی به زبان شما صحبت می‌شود؟
- در تاریخ کشورتان کدام علوم پیشرفت بیشتری داشته‌است؟
- ممکن است تعدادی از بناهای تاریخی کشورتان را معرفی کنید؟
- می‌توانید بگویید کشور شما از نظر فرهنگی چه فرق‌هایی با ایران دارد؟

• تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ← صفحه ۱۳

مطالعه آزاد

امیل بتونیست: هخامنشیان مُخترِع پُست می‌باشند. این روش ابتدا در مصر و روم و بعد در تمام مغرب‌زمین رواج یافت.

امیل بتونیست: یکی از کارهای حیرت‌آور هخامنشیان کندن آبراه سوئز است که به دستور داریوش انجام شد.

ویل دُورانت: ضرب سکه با طلا و نقره به دستور داریوش انجام شد.

ج. ایلیف: کندن قنات یک طرح ارزشمند ایرانی است.

هیرودوت: شاهراه‌های ایران چندین قرن از راه‌های معروف رومی پیشتر و بهتر درست شده بود.

ج. ایلیف: اولین دانشکده پزشکی جهان به دستور داریوش در مصر تأسیس شد.

کارل بزوگلمان: مدت چهارصد سال تنها مدرسه پزشکی خاورمیانه فقط جندی‌شاپور در استان خوزستان ایران بود.

این‌خلدون: عجیب ولی حقیقت است که اهل علم در صدر اسلام، چه علوم دینی و چه غیردینی، همه ایرانی بوده‌اند مگر چند مورد استثنا.

آدیان پیش از اسلام

آتشکده زردشتیان - یزد

← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید)

واژگان

آسمانی : مربوط به آسمان؛ از آسمان

آفریننده (جمع : آفرینندگان) : کسی که می آفریند

آهور مزدا = آهورا مزدا : خدای بزرگ در دین زردشتی

بُت : هرچیز غیر از خدا که انسان بپرستد

پاک : کاملاً تمیز؛ تمیز از نظر دینی

قره کلیسا - اُرومیّه

پایان ≠ آغاز، شروع

پَرستش : اسم مصدر 'پرستیدن'

بیکار ادبی : جنگ

بیکار کردن ادبی : جنگیدن

جَز حرف اضافه، ادبی : غیر از

دُرُوغ ≠ راست

رُوشنی /ow/ : روشن بودن؛ نور

زُشت ≠ زیبا

زُشتی ≠ زیبایی

عِبَادَت (جمع : عِبَادَات، عِبَادَت‌ها) : پرستش خداوند یا

هر موجود و چیز دیگر

کُزَاش : خبر و اِطّلاع رسمی معمولاً به مقام بالاتر

کُزَاش دادن : خبر و اِطّلاع رسمی دادن به مقام بالاتر

مَسِیحِیَّت : دین حضرت مَسِیح

مِهْرِپَرستی : پرستش مهر؛ دین مهر

نَمُودَن - نَما : کردن

نِیک : خوب

یَکتا : فقط یکی

کَنِسَه یهودیان - تهران

مَجْلِس شُورای اسلامی

مَرْتَضی مَطَهْری

مسجد امام - اصفهان

متن

ایرانیان در دوران پیش از اسلام از آدیان و آیین‌های زَرَدُشتی، مانَوی، مِهری، مَسِیحِیت و بودایی پیروی می‌کردند. زردشتی بیش از ادیان دیگر رواج داشت.

زَرَدُشت* در حدود ۶۰۰ سال قبل از میلاد، جهانیان را به پَرستِشِ آهور مزدا دعوت می‌کرد. در دین زردشتی، آهور مزدا، آفریننده و خُداوند جهان است و به نور آسمانی شباهت دارد. چند ایزد به آهور مزدا کمک می‌کنند و مِهر یکی از آنهاست. بر جهان دو نیروی نیک و بد حاکم است و پیروان زردشت باید با بدی، زشتی و تاریکی که آهریمن بر آنها حکومت می‌کند، پیکار کنند تا در این جهان و جهان دیگر سعادتمند شوند. زردشت بالاترین ارزش را برای انسان پاکیزگی، راستی و دُرستی می‌داند.

آیین مهر یا میتراي ایرانی از قرن اول پیش از میلاد ابتدا در ایتالیا نفوذ کرد و از قرن اول میلادی با سُرعت زیادی در اروپا

* زَرَدُشت و زَرَدُشتی به صورتِ 'زَرُشت و زَرُشتی' نیز نوشته و تلفظ می‌شود.

رواج یافت. در این آیین، پیروان یا سربازان مهر باید پاک و شجاع باشند و با دروغ و زشتی و بدی پیکار کنند.

مانوی که ترکیبی از مذاهب زردشتی، بودایی و مسیحیت بود در قرن سوم میلادی رواج یافت. مانی اصول مذهب خود را با نقاشی‌های زیبا در هفت کتاب نشان می‌داد و معتقد بود که انسان باید با بدی و تاریکی پیکار کند و از لذت‌های دنیا خودداری نماید.

با ظهور اسلام در قرن هفتم میلادی، ایرانیان به اسلام روی آوردند و آن را به عنوان آخرین دین الهی، و دین عدل و مساوات، به تدریج پذیرفتند.

مرتضی مطهری، اسلام‌شناس معاصر دین زردشتی را، مطابق ملاک‌های اسلامی، دین آسمانی و توحیدی می‌شناسد. زردشتیان، مسیحیان و کلیمیان اقلیت‌های دینی به شمار می‌روند و در مجلس شورای اسلامی دارای نمایندگی می‌باشند.

ساختار ← کتاب کار

- **أفعال كُملی** – افعال زیر در ساختن زمان‌های مختلف به کار می‌روند:
- آستن** (مصدر فرضی، در زمان گذشته نقلی): رفته‌ام، رفته‌ای، رفته است، ...
- بودن** (در گذشته دور): رفته بودم، رفته بودی، رفته بود، ...
- باشیدن** (مصدر قدیمی، در حال التزامی): باشم، باشی، باشد، ...
- (در گذشته التزامی): رفته باشم، رفته باشی، رفته باشد، ...
- داشتن** (در حال جاری): دارم می‌روم، داری می‌روی، دارد می‌رود، ...
- (در گذشته جاری): داشتم می‌رفتم، داشتی می‌رفتی، داشت می‌رفت، ...
- خواستن** (در آینده): خواهیم رفت، خواهی رفت، خواهد رفت، ...
- شدن** (در مجهول): دیده می‌شود، نوشته شد، خورده شده است، ...

- **أفعال مؤدبانه** – در زبان رسمی و ادبی، نمودن^۱ جانشین مؤدبانه^۲ کردن^۳، و فرمودن^۴، جانشین مؤدبانه‌تر^۵ آن است. از نمودن^۱ و فرمودن^۴ در تعدادی از ترکیبات، بیشتر برای شما، ایشان و آنها استفاده می‌شود:

مؤدبانه‌تر	مؤدبانه	عادی
توجه فرمودن	توجه نمودن	توجه کردن
خودداری فرمودن	خودداری نمودن	خودداری کردن
دقت فرمودن	دقت نمودن	دقت کردن

تعداد دیگری از مصدرهای مرکب که در درس‌های گذشته با کردن^۳ به کار رفته‌اند و در آنها می‌توان از نمودن^۱ و فرمودن^۴ استفاده کرد به شرح زیرند:

استفاده کردن، امضا کردن، پارک کردن، تدریس کردن، ترجمه کردن، تصحیح کردن، تصوّر کردن، تکرار کردن، خودداری کردن، رفت و آمد کردن، سؤال کردن، شرکت کردن، شروع کردن، قبول کردن، کامل کردن، معرفی کردن، میل کردن، نگهداری کردن، همکاری کردن

فعلی فرمودن به عنوان جانشین مؤدبانه دادن نیز در بعضی ترکیبات به کار می‌رود:

اجازه دادن: اجازه فرمودن توضیح دادن: توضیح فرمودن

● تمرین ۱. با استفاده از مصدرهای مرکب بالا، جمله‌های زیر را به صورت عادی، مؤدبانه و مؤدبانه‌تر کامل کنید:

- این جمله‌ها را با هم تکرار کنید تکرار نمایید تکرار فرمایید
۱. لطفاً به معنی دقیق هر کلمه
 ۲. اتومبیل را در محل مناسب
 ۳. از پارک کردن در این محل
 ۴. خواهش می‌کنم چک‌ها را
 ۵. لطفاً همه با دانشجویان
 ۶. خودتان را هرچه زودتر

🎧 کدام گروه صورت‌های عادی، مؤدبانه و مؤدبانه‌تر دارد؟

⑥

⑤

④

③

②

①

■ **أَفْعَالِ زَيْنَتِي** — در زبان رسمی و ادبی، افعالِ ساختن، نمودن و گردیدن^۱ جانشین فعل‌های 'کردن و شدن' می‌شوند تا از تکرار این افعال خودداری گردد و جمله ساختار زیباتری پیدا کند:

آنها با قدرت حکومت کردند و پیشرفت رومیان را متوقّف ساختند. (کردند)
 انسان باید با بدی پیکار کند و از لذّت‌های دنیا خودداری نماید. (کند)
 اوّل حکومت مادها تشکیل شد و بعد حکومت هخامنشیان تأسیس گردید. (شد)

■ **پیشوندهای با-، بی-، نا-** — این پیشوندها برای ساختن صفت به کار می‌روند:

با (دارای)؛ باارزش، باشکوه
 بی (بدون)؛ بی ارزش، بی نظیر، بی نمک، بی انصاف
 نا (منفی یا مخالف)؛ نادان، ناراحت، ناراضی

ضَرْبُ الْمَثَلِ هَاي كُوتَاه

گل پشت و رو ندارد؛ در جوابِ 'بیخشید' به کسی که پشتش به ماست گفته می‌شود.

دل به دل راه دارد؛ دوستی و علاقه دوطرفه است.

دوری و دوستی؛ بهتر است از هم دور و دوست باشیم تا نزدیک و غیردوست.

شتر دیدی ندیدی؛ گاهی انسان بهتر است چیزی را که دیده است فراموش کند.

دو دوتا چهارتا؛ خیلی روشن است.

درک ← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () زردشت در حدود ۶۰۰ سال قبل زندگی می‌کرد.....
۲. () در دین زردشتی اهریمن بر بدی‌ها و خوبی‌ها حکومت می‌کند.....
۳. () پرستش مهر از قرن اوّل میلادی در مغرب‌زمین رواج یافت.....
۴. () در مذهب مهر، اهور مزدا آفریننده جهان به شمار می‌رود.....
۵. () دین مانی پس از ظهور اسلام رواج یافت.....
۶. () مانی اصول مذهبی خود را با نقاشی نشان می‌داد.....
۷. () مذهب مانی ترکیبی از دین‌های دیگر است.....

🎧 تمرین ۲. کدام جواب صحیح است؟

۱. □ ۶۰۰۰ سال قبل □ ۶۰۰ سال قبل □ ۶۰۰ سال قبل از میلاد
۲. □ یکی از ایزدان است □ وزیر فرهنگ است □ همکار اهریمن است
۳. □ اهریمن □ اهور مزدا □ مانی
۴. □ قرن اوّل میلادی □ قرن اوّل قبل از میلاد □ قرن دوّم میلادی
۵. □ پیشرفت زردشتی □ پیشرفت مسیحیت □ پیشرفت مانوی
۶. □ در هفتاد جلد □ در هفت جلد □ در هفده جلد
۷. □ با غم و شادی □ با عدالت و انصاف □ با بدی و تاریکی

● تمرین ۳. با حروف زیر کلمه بسازید:

۱. ت.د.ح.و و و هرت ت ت.س.ی.ق.م ت م
۲. ت.ع.ا.س.د س ت ت.ا.ک.ر.ری ت ی
۳. ت.ک.ش.ن.ا ک ن ه.ه.م.ی.ش ه ه
۴. ر.پ.ش.س.ت پ ش ا.ه.م.ن.ری ا ن
۵. ت.ج.ن.ه.ی ن ه ن.س.ن.ا.ا ا ن

نگارش ← کتاب کار

● تمرین ۱. جواب سؤال‌های زیر را کامل بنویسید:

۱. زردشت در چه زمانی زندگی می‌کرد؟
.....
۲. در دین او خداوند به چه چیز شبیه است؟
.....
۳. اهریمن بر چه چیزهایی حکومت می‌کند؟
.....
۴. نقش مهر در دین زردشتی چیست؟
.....
۵. مهرپرستی از کی در ایتالیا آغاز شد؟
.....
۶. مانی برای چه از نقاشی استفاده می‌کرد؟
.....
۷. دین مانی ترکیبی از کدام مذاهب است؟
.....

● تمرین ۲. هر کشور فرهنگ دینی مخصوص خود را دارد. اطلاعات عمومی و جالب مربوط به دین یا دین‌های مختلف و زمان پیدایش آنها در کشورتان را بنویسید.

🎧 تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.
 ۵. ۶. ۷. ۸.

← کتاب کار

متن کوتاه

انوشیروان عادل (۲)

انوشیروان دستور داد تحقیق کنند. مأموران تحقیق کردند و به او گزارش دادند که این خرد جوانی برای یک روستایی کاری کرده و حال که پشیم شده روستایی او را رها کرده است. به دستور انوشیروان، صاحب خر را پیدا کردند و او تعهد داد که از حسنر تا پایان عمر نگهداری کند.

■ **فعل معلوم در معنی مجهول** - با استفاده از فعل متعدی و سوّم

شخص جمع، بدون ذکر فاعل، فعل مجهول ساخته می شود:

به داخل کاخ زنجیری کشیدند. = به داخل کاخ زنجیری کشیده شد.

به آن زنجیر زنگی بستند. = به آن زنجیر زنگی بسته شد.

صاحب خر را پیدا کردند. = صاحب خر پیدا شد.

به او اطلاع دادند. = به او اطلاع داده شد.

● تمرین ۱. جمله های زیر را با فعل "شدن" به مجهول تبدیل کنید:

۱. خیلی از شهرها را تصرف کرده‌اند.

۲. جانوران زیادی را کشتند.

۳. هر روز از ما شکایت می‌کنند.

۴. باید به سؤال ما جواب دهند.

۵. زنجیر را به دروازه بسته‌اند.

۶. مقدار معینی پول گرفته بودند.

👂 کدام جمله به معنی مجهول است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

● تمرین ۲. به سؤالات زیر که مربوط به تمامِ متنِ “انوشیروان عادل”

است پاسخ دهید:

۱. خسرو انوشیروان از پادشاهان کدام سلسله بود؟

□ هخامنشی □ ساسانی □ خوارزمشاهی

۲. چرا خسرو انوشیروان به عادل شهرت داشت؟

□ چون عاقل بود □ چون عادل بود □ چون شجاع بود

۳. زنجیر را از کجا به اتاق انوشیروان کشیدند؟

□ از وسط کاخ □ از داخل کاخ □ از خارج کاخ

۴. صاحب خر چه کسی بود؟

□ یک مأمور دولت □ یک روستایی □ یک شهری

۵. چه کسی صاحب خر را پیدا کرد؟

- دوستان انوشیروان □ مأموران انوشیروان □ فرزندان انوشیروان
۶. تعهد صاحب خر چه بود؟
- زدن خر □ نگهداری خر □ کشتن خر

جدول

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	افقی
						۱	۱. در دین زردشتی، نیرویی که بر بدی‌ها
						۲	حکومت می‌کند ۲. پیشوندی که از ارزش و
						۳	شکوه صفت می‌سازد ۳. چند ... که به اهور
						۴	مзда کمک می‌کنند ۴. وسیله‌ای برای
						۵	نوشتن ۵. معمولاً با نماز همراه است ۵.
						۶	نصف ۶. کلمه عربی به معنی پسر، با تکرار
						۷	ن. ۷. ستاک حال کردن ۷. ضمیر سوم شخص مفرد ۷. بدی‌های من (پیوسته)

عمودی

۱. اول، شروع ۲. پسوند جمع فارسی برای هر چیز بی‌جان ۳. پرستش خدا، بدون حرف آخر
۳. پیرو مانی ۴. آموختن ... گرفتن ۵. وسط ۶. با آن راه می‌رویم ۶. دور نیست ۷. دانشمندی که در باره ستارگان و آینده تحقیق می‌کند

گفتار ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) فیلم صد

واژگان

آسمانی ← [آسمونی] پشت ← [پُشت] مهربان ← [مهربون]

اَلْکُوْهَایِ کُفْتاری: شِکْلِ رَسمی شِکْلِ کُفْتاری

- الو، سلام. من آشیدا هستم. می‌خواستم با پترا حرف بزنم.
- ◀ ببخشید، ما در اینجا پترا نداریم. اشتباه گرفته‌اید. لطفاً دوباره بگیرید.
- الو، سلام. آشیدا هستم. ببخشید، خانم پترا در خانه هستند؟
- ◀ سلام خانم آشیدا. خوشحالم صدایتان را می‌شنوم. حالتان چطور است؟
- مامان بابا خوبند؟ ... بله، پترا در خانه است. گوشی را نگه دارید ...
- سلام پترا، کجایی؟ دو سه روز است که تو را ندیده‌ام. شماره‌ات را گرفتم
- کسی جواب نداد. حالت چطور است؟ چه خبر؟ چکار می‌کنی؟
- ◀ کار داشتم، نتوانستم با تو تماس بگیرم. متأسفم که نگران شدی.
- نه، اشکالی ندارد. فردا شنبه است. کلاس می‌آیی، نه؟
- ◀ بله، حتماً می‌آیم. امروز باید در خانه باشم. فردا می‌بینمت ...

• تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ← صفحه ۱۳

مُطَالَعَهٗ آزاد

هَرُودَوْت: ایرانیان هرگز بُت پَرست نبوده‌اند.

آرتور یوپ: کمتر ملّتی می‌تواند دارای دو رهبر بزرگ مذهبی مانند زردشت و مانی باشد.

ویل دورانت: دین زردشتی تأثیر بزرگی بر تکامل تمدن بشر داشته است. زردشت با شُجاعت فرمود که در جهان جز خدای یکتا، یعنی اهور مزدا، خدای دیگری نیست. در مذهب زردشت، بالاترین ارزش تقواست و، پس از آن، درستی در رفتار و گفتار است.

زُرّ دومیژیل: عبادت از نظر زردشت، پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک است.

هانری شارل پُوش: مذهب میترا مذهب اخلاقی بزرگی شمرده می‌شود. میترا دوست انسان و همراه او بر ضدّ زشتی و دروغ است.

شارل مونتسکیو: در ایران، پیروان زردشت و موسی و عیسی و محمد همه در کنار هم زندگی می‌کنند و هیچ‌کدام را با دیگری کاری نیست.

مُرتضی مطهری: ایرانیان از صمیمی‌ترین ملّت‌ها نسبت به اسلامند.

درس هفت

کعبه

اسلام و قرآن

کاخ تیسفون

نماز عید فطر

رواج اسلام در ایران

مسجد النبی - مدینه

واژگان کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید)

از این رو : بنا بر این

اندیشه فارسی : فکر عربی

برابری : برابر بودن

بلند کردن : بالا بردن؛ برداشتن

بنی امیه و بنی عباس : نام دو خاندان بزرگ عرب که

آتشکده ساسانی

اولی از سال ۴۰ تا ۱۳۲ ه‍.ق، و دومی از سال ۱۳۲ تا

۶۵۶ ه‍.ق بر کشورهای اسلامی حکومت کردند

به تدریج قید : کم کم

به سرعت قید : سریع

به کمال رسیدن : کامل شدن

پاسخ : جواب

پاسخ دادن : جواب دادن

پُرسش : سؤال

خلافت : حکومت بر مسلمانان

دَر سَراسَر /sarā'sare/ : در همه جای

رِقَابَت : رقیب بودن؛ کاری که رقیب می‌کند

سَراسَر : همه جا

عَظِیم عربی : بزرگ؛ خیلی بزرگ فارسی

کَمال : کامل شدن؛ کامل بودن

گِرَایش فارسی : میل، علاقه عربی

نَخَسْت فارسی، ادبی : اوّل عربی، عادی

نَخَسْتین فارسی، ادبی : اوّلین عربی، عادی

یَکتابَرستی : پرستیدن خدای یکتا

آرگ کریم خان

خرابه‌های شهر شاپور

کاخ خورشید

مدرسه چهارباغ

بین شاهنشاهی ایران و امپراتوری روم که پیش از رواج اسلام دو قدرت بزرگ جهان بودند از قرن‌ها قبل جنگ و رقابت ادامه داشت و ایران در زمان ظهور اسلام به دلیل این جنگ‌ها ضعیف شده بود. مردم نیز از اختلافات دینی و فساد سیاسی و اجتماعی کشور شکایت داشتند. از این رو، اسلام که دین یکتاپرستی، عدالت و برابری است از سال ۱۴ هجری، برابر با ۶۳۶ میلادی، در برخی مناطق به سرعت پذیرفته شد اما رواج آن در سراسر کشور به تدریج صورت گرفت.

ایرانیان پس از حدود دویست سال حکومت‌های مُستقلی تشکیل دادند. دورهٔ اوّلِ خلافتِ بنی‌عبّاس مهم‌ترین دورهٔ شکل‌گیریِ فرهنگِ اسلامی و رواجِ آداب و رسوم و سنت‌های ایرانی شمرده می‌شود. مقامات حکومتی و اداری اغلب در دست ایرانیان بود و فرهنگ و تمدن ایران یکی از مایه‌های تمدن بزرگ اسلامی شد.

ایرانیان در کنار مسلمانان دیگر صمیمانه به پیشرفت اسلام خدمت کردند و به گسترش فرهنگ جهانی اسلام و حکومت اسلامی پرداختند. زبان و ادب فارسی نیز، با برخورداری از فرهنگ غنی اسلامی و قرآنی، به کمال رسید و شاعران بزرگ ایرانی با تکیه بر این فرهنگ آثار گرانبهائی آفریدند.

پایه علوم اسلامی به دست ایرانیان و دانشمندان بعضی از کشورهای مسلمان گذاشته شد. بسیاری از دانشمندان ایرانی به احترام فرهنگ اسلامی برای خود نام عربی برگزیده بودند و آثارشان را، علاوه بر فارسی، به عربی که زبان دینی، علمی و جهانی بود می نوشتند. این دانشمندان اغلب در چند رشته تبحر داشتند. دانشمندان مسلمان با تلاشی بی نظیر تمدن علمی و فرهنگی اسلامی در جهان را بنا نهادند.

در درس بعد، به معرفی تعدادی از دانشمندان ایرانی در دوران تمدن اسلامی خواهیم پرداخت.

ساختار ← کتاب کار

■ Indefinite Adjective

■ صِفَتِ مُبَهَم

صفت‌های مبهم به اندازه و مقدار نامعین اشاره می‌کنند و با اسم همراهند:

برخی	: برخی کشورها	قدری	: قدری تقوا
بسیاری	: بسیاری جوانان	کمی	: کمی عقل
بعضی	: بعضی مردم	مقداری	: مقداری خاکستر
چند	: چند روز	هر	: هر عنصر
چندین	: چندین شب	همه	: همه نوع
خیلی	: خیلی روزها	هیچ	: هیچ عدالتی

■ Indefinite Pronoun

■ ضمیرِ مُبَهَم

اگر صفت‌های مبهم بدون اسم به کار روند ضمیر مبهم نامیده می‌شوند: بعضی خوابیدند. برخی نیامدند. بسیاری مردند. بسیاری قبول نکردند. مقداری برداشتم. قدری فکر کردم. همه راضی بودند. همه امضا کردند. هیچ نگفت. بیشتر ضمیرهای مبهم با 'چیز'، 'کس'، 'کدام' و 'یک' ساخته می‌شوند:

چیزی هرچیز هر چیزی هیچ چیز هیچ چیزی همه چیز
کسی هرکس هرکسی هیچ کس هیچ کسی همه کس
هرکدام هریک هیچ کدام هیچ یک

ترکیبات 'چیز' و 'کس' هم با فعل مثبت و هم با فعل منفی به کار می‌روند،

اما ترکیبات "هیچ" فقط با فعل منفی می آیند: چیزی خریدم. کسی را دیدم. چیزی نخردم. کسی را ندیدم. هیچ چیز نخردم. هیچ کس را ندیدم. هیچ کدام را نمی خواهم.

● تمرین ۱. جمله ها را با ضمیر مبهم کامل کنید:

۱. در مذهب زردشت بالاتر از پاکیزگی و راستی نیست.
۲. در مذهب مانی باید با بدی و تاریکی پیکار کند.
۳. در مذهب مهر باید پاک و شجاع باشند.
۴. از پیروان ادیان مختلف با دیگری کاری ندارد.
۵. نباید نظرش را به دیگری تحمیل کند.
۶. در نظر زردشت، راستی و پاکیزگی از ارزشمندتر است.

🎧 گرامر جمله دارای ضمیر مبهم است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ جَمْعِ شَكْسَةِ عَرَبِيَّ - بسیاری از اسم های عربی در فارسی دارای جمع

شکسته اند: آثار، حروف، سواحل، اشعار، صنایع، فقرا، اهالی.

تعدادی از اسم ها دارای جمع فارسی نیز می باشند:

حرف	←	حروف، حرف ها
ساحل	←	سواحل، ساحل ها
فقیر	←	فقرا، فقیران، فقیرها

● تمرین ۲. جمع شکسته کلمات زیر را بنویسید:

		۱. قوم
		۲. عدد
		۳. رابطه
		۴. حقیقت
		۵. عنصر

🎧 کدام کلمه جمع شکسته عربی دارد؟

- ☐ ۱ ☐ ۲ ☐ ۳ ☐ ۴ ☐ ۵ ☐ ۶

■ **جَمْع با "ات" عَرَبِي** - گروه زیادی از اسم‌های عربی در فارسی با "ات" جمع بسته می‌شوند: اطلاعات، ترکیبات، تعطیلات، جواهرات، خدمات، رباعیات. "ات" در جمع چند کلمه فارسی نیز به کار می‌رود: باغات، دستورات

● تمرین ۳. کلمات زیر را با "ها"، "ات" و یا "ان" جمع ببندید:

		۱. اجتماع
		۲. نمونه
		۳. اختراع
		۴. پاسخ
		۵. غلام

🎧 کدام کلمه جمع با “-ات” دارد؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

❑ **بنی** - این کلمه جمع “این” عربی (پسر) به معنی “پسران و فرزندان” است: بنی امیه، بنی عباس، بنی هاشم (خاندان‌های بزرگ عرب)

❑ **پَسَوَندهای -وَر، -وار، -ایی** /ā'yi/ -مَند

پسوند “-وَر” به معنی “دارنده”، دارای: جانور (یعنی موجودی که جان دارد)

پسوند “-وار” نیز به معنی “دارنده” و دارای است: امیدوار

پسوند “-ایی”، از ستاک حال، اسم معنی می‌سازد: شناسایی

پسوند “-مند” به معنی “دارای، دارنده” اسم و صفت می‌سازد: هنرمند، ارزشمند

❑ **تَنوین** - تنوین “َ” /an/ پسوندی عربی است که، از اسم و صفت، قید می‌سازد و غالباً به صورت “آ” نوشته می‌شود: احتمالاً، واقعاً، بعداً، حتماً

● **تمرین ۴.** با پسوند “مند” یا “تنوین” صفت و قید بسازید:

	سعاد		۱. لطف
	کار		۲. اشتباه
	کامل		۳. علاقه
	قبل		۴. مخصوص
	دانش		۵. نیرو

 کدام کلمه پسوند "مند" یا "تنوین" می‌گیرد؟

- ۱) ۲) ۳) ۴) ۵) ۶)

 ضرب‌البش **تا نپرندت سخن چسبزی مگو .**

درک ← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () در زمان ظهور اسلام، مردم ایران از حکومت ساسانیان ناراضی بودند.
۲. () ایرانیان پس از تشکیل حکومت‌های مستقل به اسلام وفادار ماندند.
۳. () ایرانیان خلافت اسلام را از بنی‌عبّاس گرفتند و به بنی‌امیه دادند.
۴. () در دوره خلافت بنی‌عبّاس آداب و رسوم ایرانی رواج یافت.
۵. () زبان عربی در شکوفایی زبان و ادبیات فارسی اثری نداشت.
۶. () در دوره تمدن اسلامی، دانشمندان ایرانی همه نام ایرانی داشتند.
۷. () عده‌ای از دانشمندان ایرانی در چند رشته تبحر داشتند.

 تمرین ۲. کدام پاسخ صحیح است؟

۱. ☐ ایران و یونان	☐ یونان و روم	☐ ایران و روم
۲. ☐ ساسانیان	☐ صفویه	☐ زندیه
۳. ☐ تند	☐ آهسته	☐ سریع

۴. □ در دوره بنی امیه □ در دوره بنی عباس □ در دوره تیموریان
۵. □ زبان عربی □ فرهنگ اسلامی □ هر دو
۶. □ دانشمندان ایرانی □ دانشمندان عرب □ دانشمندان مسلمان
۷. □ به زبان عربی □ به زبان فارسی □ به زبان یونانی

● تمرین ۳. کدام کلمه در هر گروه با کلمات دیگر مرتبط نیست؟

۱. اسلام - پیامبر - ایزد - فلات - خداوند - مذهب - نماز
۲. زیبایی - درستی - خوبی - دروغ - پاکیزگی - وفا - روشنی
۳. زردشتی - دین - اسلام - مسیحیت - مهرپرستی - مانوی - ادب
۴. شرم - روشنی - هنر - فکر - تصوّر - سکه - صبر
۵. طوفان - کشتار - غارت - اهریمن - جنگ - دروغ - دوستی
۶. امپراتور - مهندس - شاه - حاکم - پادشاه - شاهنشاه - خان
۷. ایتالیا - انگلیس - یونان - چین - فرانسه - هند - تهران

نگارش ← کتاب کار

● تمرین ۱. پاسخ پرسش‌های زیر را بنویسید:

۱. چرا ساسانیان ضعیف شده بودند؟
۲. مردم از چه چیزی شکایت داشتند؟
۳. اسلام ابتدا در بین کدام طبقه رواج یافت؟
۴. چرا ایرانیان به اسلام وفادار ماندند؟
۵. چرا خلافت از بنی امیه گرفته شد؟

۶. فارسی چگونه به اوج شکوفایی رسید؟

۷. چرا ایرانیان به زبان عربی می‌نوشتند؟

● تمرین ۲. خلاصهٔ یکی از داستان‌های ملا نصرالدین یا شخصیتی مانند او را که به زبان خودتان خوانده‌اید به فارسی ساده بنویسید.

 تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.

۵. ۶. ۷. ۸.

 متن کوتاه ← کتاب کار

ملا نصرالدین و فقیر (۱)

یک روز ملا بعد از نماز در مسجد نشسته بود و دعای خواند که فقیری وارد شد. کمی بعد فقیر، که ملا را ندیده بود و فکر می‌کرد کسی در مسجد نیست، سر به آسمان بلند کرد و گفت: "خدایا هزار سال در نظر تو چقدر است؟" ملا پشت تونی پنجه‌ان شد و با صدای مخصوص جواب داد: "ای بنده من، هزار سال در نظر من یک ثانیه است."

ی /i/ = هر

روزی یک بار = هر روز یک بار نفری ده تا = هر نفر ده تا

ی /i/ = در حدود، تقریباً

چند روزی = در حدود چند روز چهار سالی = در حدود چهار سال

□ Vocative Markers "O!, Oh!" حُرُوفِ نِدا: ای، ا-ā/ یا

ای در زبان عادی و ادبی قبل از اسم به کار می‌رود: ای خدا، ای پادشاه،
از ا- در زبان عادی و ادبی بعد از اسم استفاده می‌شود: (بعد از واکه = یا):
خداوندا، اماما، پادشاه، خدایا،

یای عربی در موقع دعا، قبل از اسم، به کار می‌رود: یا علی، یا امام رضا،
دعا به صورت دوّم شخص مفرد بیان می‌شود نه جمع: خدایا، مرا ببخش،

گفتار ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) فیلم صد

واژگان ← پنهان [پنهون]

 [آخه] - از کلمه آخر، معمولاً در ابتدای جمله‌های سؤالی یا خبری، برای

نشان دادن اعتراض، شرم، توجیه، ... در گفتار استفاده می‌شود:

[آخه چرا دیر میای؟ آخه چرا اونجا رفتی؟ آخه این چه کاری بود کردی؟ ...]

[آخه من پول ندارم. آخه من نمی‌دونستم. آخه من خواب بودم ...]

اَلْگُوهایِ کُفتاری: شِکلِ رَسمی شِکلِ کُفتاری

- اگر کشور شما یک کشور اسلامی است، ممکن است بگویید، قبل از ظهور اسلام، چه دین یا دین‌هایی داشته‌اید؟ می‌توانید کمی توضیح بدهید؟
- اگر کشورتان اسلامی نیست، دین اصلی مردم چه بوده و اکنون چیست؟
- دیگر چه دین‌هایی در کشورتان رایج است؟ می‌توانید آنها را معرفی کنید؟ پیروان دین‌های کوچک‌تر چه رابطه‌ای با بقیه مردم دارند؟
- اگر دوست دارید، بگویید اهمیت دین در کشور شما چقدر است؟
- می‌توانید اصول و پایه‌های دینتان را کمی شرح بدهید؟
- دعا و نماز و روزه چگونه است؟ وقت و جای مخصوصی دارد؟
- چه مراسم دینی بزرگ و مهمی دارید؟ آنها در کجا انجام می‌شوند؟
- چه چیزهای دیگری می‌توانید و دوست دارید در باره دین بگویید؟

• تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ← صفحه ۱۱۳

مطالعه آزاد

جرجی زیدان: ایرانیان خلافت را از بنی‌امیه گرفتند و به عباسیان دادند. ابومسلم خراسانی بود که دولت عباسی را تأسیس کرد.

این خلدون: حکومت بنی‌امیه را ابومسلم به بنی‌عباس داد؛ ابومسلم غلامی ایرانی در یک خانواده عرب بود.

جرجی زیدان: نخستین وزیر در اسلام یک ایرانی اهل همدان بود و تمام وزرای بنی‌عباس ایرانی بودند.

ریچارد فرای: خدمت حیرت‌آور ایرانیان به فرهنگ اسلامی را باید تأیید کنیم.

ج. ویکنز: سهم ایران در تمدن اسلام از نظر کیفیت به قدری عمیق است که معین کردن آن در واقع غیرممکن است.

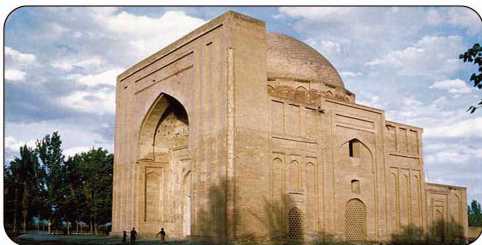
مرتضی مطهری: گرایش مردم ایران به اسلام به دلیل جاذبه اسلام و سازگاری آن با روح ایرانی و عقل و اندیشه آنان بوده است.

ویل دورانت: جالب‌ترین اثر زمان ساسانیان که عظمت آن باعث حیرت اعراب فاتح شد کاخ سلطنتی تیسفون بود.

درس هشت

مهمان

دانشمندان ایرانی در تمدن اسلامی

آرامگاه امام محمد غزالی - توس

واژگان کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید)

برخی /barxi/ فارسی، ادبی : بعضی عربی

به وسیله /vasi'leye/ : توسط

بی‌رقیب : بدون رقیب

پایه‌گذار : کسی که پایه کار یا برنامه‌ای را می‌گذارد

تألیف : نوشتن کتاب؛ کتابی که نوشته شده

ابن سینا

دُرک : فهمیدن

رُکن (عربی، جمع : آرکان) : پایه فارسی

شیرینی‌فروشی : فروشگاه یا مغازه‌ای که کارش درست

کردن و فروختن شیرینی است

طَبِیعی دان : کسی که علم طبیعی می‌داند

عَالِم (عربی، جمع : عُلمَا) : دانشمند فارسی

قَرَأَت عربی : خواندن فارسی

کُنَنِدِه (جمع : کُنَنِدِگان) : کسی که کاری را می‌کند، فاعل

کِرَانَبِه : گران، دارای ارزش زیاد

مُتَخَصِّص : دارای تبحر در یک کار یا رشته علمی

مَرَحَمَت : لطف

مَرَحَمَت قَرمودَن رسمی : دادن

مَنْبَع (عربی، جمع : مَنابع) : سرچشمه فارسی

مُؤَلِّف (عربی، جمع : مُؤَلِّفان) : نویسنده فارسی

نِگارِش رسمی : نوشتن

نِیرومَنَد : دارای نیروی زیاد، قوی ≠ ضعیف

وُسْطی /vos'tā/ : میانه، وسط

وِی ادبی : او

آبوریحان بیرونی

خواجه نصیر طوسی

خوآزمی

زکریای رازی

متن

برخی از شاعران و نویسندگان ایرانی از پایه گذاران شعر و ادب عربی به شمار می‌روند و دانشمندان ایرانی در زمینه دستور خدمات زیادی به زبان عربی کرده‌اند. پایه علوم دینی نیز به کمک ایرانیان گذاشته شده است. چهار نفر از هفت نفر معروف‌ترین مُتَخَصِّصانِ قِرَاءَتِ قرآن و بیشتر مُفَسِّرانِ بزرگ قرآن از ایرانیان بوده‌اند. بسیاری از مُعْتَبَرترین کتاب‌های حدیث توسط علمای ایرانی نوشته شده است.

سهم ایرانیان در فلسفه و عرفان اسلامی از رشته‌های دیگر بیشتر است. امام محمد غزالی، ابن سینا، فخر رازی، ملا صدرا، بایزید و حلاج از بزرگان این رشته‌اند.

نقش ایرانیان در پزشکی، ریاضی و نجوم بسیار مهم است. آثار بعضی از پزشکان بزرگ مانند ابن سینا و رازی ارکان علم پزشکی اسلامی شمرده می‌شود. ابن سینا، در پزشکی، فلسفه و علوم دیگر، تحقیقات و تألیفات فراوان داشته و، در قرون

وُسطی، استاد و راهنمای دانشمندان اروپا و جانشین ارسطو بوده است. زکریای رازی یکی از مهم‌ترین دانشمندان جهان در قرون وُسطی و جانشین جالینوس به شمار می‌رود. وی مخصوصاً در پزشکی، فلسفه و شیمی تبَّخَّر بسیار داشته است. جُرْجانی، آهوازی، ابنِ رُبَّن و شاپور بنِ سَهْل نیز از پزشکان و داروشناسان برتر ایرانی در دورهٔ تمدن اسلامی بوده‌اند.

أبو ریحان بیرونی ریاضی‌دان، مُنَجِّم، طَبِیعی‌دان، فیلسوف و یکی از معتبرترین دانشمندان جهان شمرده می‌شود. خواجه نصیر طوسی مهم‌ترین شخصیت علم نجوم بوده و در ریاضی و فلسفه تبَّخَّر کامل داشته است.

همچنین خوارزمی، أباالوفا و خَیّام از ریاضی‌دانان بزرگ این دوره می‌باشند. کلمهٔ جَبْر از نام کتاب خوارزمی گرفته شده است. إصلاح تقویم ایرانی و حلّ برخی مسائلِ جَبری نیز از کارهای خَیّام، سرایندهٔ رباعیات زیبا، به شمار می‌رود.

ساختمان ← کتاب کار

اسم مرکب

- اسم + اسم : آتش بازی، پسر عمو، داروخانه، شاهراه، چلومرغ
- اسم + پسوند : بیمارستان، باغچه، گلدان
- اسم + صفت : پدر بزرگ، مادر بزرگ
- اسم + فعل : دانشجو، راهنما، کارشناس، کاربرد، ریاضی دان
- پیشوند + فعل : درگذشت
- صفت + اسم : بزرگراه، نوروز، چهارراه، دوشنبه
- صفت + پسوند : پیروزی، خوبی، بدی
- ضمیر + فعل : خودنویس
- فعل + اسم : گذرنامه
- فعل + پسوند : دانش، خنده، گفتار (این اسم‌ها مشتق نامیده می‌شوند).
- قید + فعل : خوش نویس
- چند جزء با هم : دستشویی، تندرستی، کوتاه فکری، دید و بازدید، نادانی

● تمرین ۱. با اجزاء زیر، اسم مرکب بسازید:

- دستشویی کشتار دست + شستن + ی / کشتن + ار
- ۱. خانه + تکاندن + ی / ماهی + گرفتن
- ۲. نا + امید + ی / پرسیدن + ش
- ۳. کتاب + فروختن + ی / خوابیدن + گاه
- ۴. نا + دانستن + ی / آب + گوشت

۵. خدا + پرستیدن + ی / روشن + ی

🎧 کدام یک اسم مرکب است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ **پَسَوْنِد - نِدِه** - این پسوند فارسی است و، با ستاک حال، صفت یا اسم

می‌سازد: بافنده، نماینده، فروشنده، نویسنده، راننده

قبل از آن جمع در این نوع کلمات، ه به گ تبدیل می‌شود: بافندگان،

نمایندگان، فروشندگان، نویسندگان، رانندگان

نمونه کلمات مرکب با نِدِه: نجات‌دهنده، نجات‌دهندگان

در بسیاری از ترکیبات، نِدِه حذف می‌شود: راستگو یعنی راست‌گوینده

● تمرین ۲. با پسوند "نِدِه" اسم‌های مفرد و جمع بسازید:

فروختن	:	فروشنده، فروشنندگان	:	راننده، رانندگان
۱. بافتن	:		:	نمودن
۲. دادن	:		:	آمدن
۳. نوشتن	:		:	گفتن
۴. آفریدن	:		:	جُستن
۵. نجات دادن	:		:	زنده کردن

🎧 کدام مصدر با پسوند "نِدِه" اسم می‌سازد؟

⑥

⑤

④

③

②

①

درک

← کتاب کار

● تمرین ۱. "ص" یا "غ" بگذارید و غلط‌ها را تصحیح کنید:

۱. () ایرانیان کمک زیادی به دستور زبان عربی کرده‌اند.
۲. () برخی از ایرانیان متخصصان قرائت قرآن و حدیث بوده‌اند.
۳. () ایرانیان در فلسفه و عرفان اسلامی کمترین سهم را داشته‌اند.
۴. () دانشمندان ایرانی برخی از ارکان علم پزشکی در اسلام را نوشته‌اند.
۵. () رازی در قرون وسطی استاد علم نجوم بوده است.
۶. () غزالی و ملا صدرا از دانشمندان فلسفه و عرفان اسلامی‌اند.
۷. () خوارزمی بیش از هر رشته دیگری در ریاضی تبخّر داشته است.

تمرین ۲. کدام جواب صحیح است؟

۱. ☐ هفده نفر ☐ هفت نفر ☐ هفتاد نفر
۲. ☐ فلسفه و عرفان اسلامی ☐ شعر و ادب عربی ☐ ریاضی و نجوم
۳. ☐ ابن ربّین و زکریای رازی ☐ ابن سینا و اهوازی ☐ هر دو
۴. ☐ خوارزمی ☐ ابن سینا ☐ زکریای رازی
۵. ☐ ختّام ☐ ابن سینا ☐ فخر رازی
۶. ☐ خواجه نصیر طوسی ☐ ابوریحان بیرونی ☐ خوارزمی
۷. ☐ ختّام ☐ ابن ربّین ☐ حلاج

● تمرین ۳. با کلمات داده شده، متن زیر را کامل کنید:

بغداد، تبدیل، عربی، همکاری، جهان، دارای، مراکز، ترجمه، علوم، دانشمندان
در زمان ظهور اسلام، ایران یکی از بزرگ علمی در بود.
دانشمندان ایرانی در همه روز مانند پزشکی، نجوم و ریاضی،
تألیفات مهمی بودند و با دانشمندان یونانی و مراکز علمی دیگر جهان
نزدیک داشتند. با پیروزی اعراب، زبان دینی و جهانی شد و به
مرکز اصلی علوم گردید. کشورهای اسلامی علوم زمان را به عربی
..... کردند.

نگارش ← کتاب کار

● تمرین ۱. پاسخ پرسش‌های زیر را بنویسید:

۱. ایرانیان در علوم دینی چه خدمتی کردند؟
۲. در تفسیر قرآن چه نقشی داشتند؟
۳. سهم ایرانیان در کدام رشته بیشتر است؟
۴. نقش ابن سینا در قرون وسطی چه بود؟
۵. رازی در قرون وسطی چه مقامی داشت؟
۶. مهم‌ترین دانشمند نجوم چه کسی بود؟
۷. معروف‌ترین ریاضی‌دانان چه نام دارند؟

● تمرین ۲. در انشای این درس، یکی از دانشمندان کشور خود را معرفی

کنید و هرچه در باره تاریخ تولد، تاریخ وفات، محل زندگی و کارهای وی می‌دانید بنویسید.

 تمرین ۳. کلماتی را که می‌شنوید بنویسید:

۱. ۲. ۳. ۴.
۵. ۶. ۷. ۸.

 متن کوتاه ← کتاب کار

ملا نصرالدین و فقیر (۲)

مرد فقیر خوشحال شد که خدا جواب او را داده است. بعد فکری کرد و پرسید: "خدا یا صد هزار تومان در نظر تو چقدر است؟" ملا در جواب گفت: "ای بنده من، صد هزار تومان در نظر من یک تومان است."

فقیر گفت: "حالا که این طور است، صد هزار تومان به این بنده فقیر مرحمت فرما. البته هر چه بیشتر مرحمت کنی بهتر است."

ملا جواب داد: "باشد صد هزار تومان به تومی دهم به شرط این که فقط یک ثانیه صبر کنی!"

■ **آدَب و اِحْتِرَام** - ادب و احترام، هم در اسم و ضمیر، و هم در افعال، با دَرَجَات مختلفی همراه است. در جدول زیر، شماره بالاتر نشان دهنده ادب و احترام بیشتر نسبت به مخاطب و سوم شخص می باشد:

الف. اسم و ضمیر

I	۲. بنده	۱. من
You si	۳. سرکار، جناب عالی	۲. شما
He	۲. وی (ادبی) ۳. ایشان	۱. او

ب. افعال

Go	۳. تشریف ببرید	۲. بروید	۱. برو
Come	۳. تشریف بیاورید	۲. بیایید	۱. بیا
Eat	۴. میل فرمایید	۳. میل کنید	۲. بخورید
Give	۴. مرحمت فرمایید	۳. مرحمت کنید	۲. بدهید

“بفرمایید” به تنهایی فعل امر مؤدبانه ای است که به جای بسیاری از فعل های امر دیگر برای دعوت به انجام کاری استفاده می شود: بیایید، بروید، بخورید، بنشینید، بگوئید، بنویسید، بگیرید، بخوانید، جواب بدهید، شروع کنید. کلمه “بفرمایید” قبل از بعضی فعل های امر جمع آورده می شود و در آن صورت، ادب و احترام بیشتری به فعل امر می بخشد: بفرمایید بنشینید. بفرمایید بخوانید. بفرمایید سوار شوید.

■ هَرَجِه + صِفَت یا قَیدِ بَرْتَر

The more the better.

هرچه بیشتر بهتر.

ساختار جمله پس از 'هرچه' تقریباً همان ساختار جمله‌های شرطی است:
 هرچه بیشتر کار کنی بیشتر پول می‌گیری. (ممکن)
 هرچه بیشتر کار می‌کردی بیشتر پول می‌گرفتی. (غیر ممکن)
 در این جمله‌ها 'هرچه' را می‌توان حذف کرد:
 بیشتر کار کنی بیشتر پول می‌گیری. بیشتر کار می‌کردی بیشتر پول می‌گرفتی.

● تمرین ۱. جمله‌ها را با "هرچه" به زمان حال و گذشته استمراری بنویسید:

- بیشتر کار کن، بیشتر بگیر (حال) هرچه بیشتر کار کنی بیشتر می‌گیری.
 ۱. گران‌تر بخر، گران‌تر بفروش (حال)
 ۲. زودتر بیا، بهتر بخر (حال)
 ۳. کمتر بخوان، کمتر یاد بگیر (حال)
 ۴. بیشتر تحقیق کن، بیشتر بفهم (گذشته)
 ۵. دیرتر بخواب، دیرتر بیدار شو (گذشته)
 ۶. کمتر بخور، راحت‌تر بخواب (گذشته)

🎧 در کدام جمله "هرچه" با صفت یا قید برتر به کار رفته است؟

- ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

■ به شرط این که = provided that اگر

جمله 'اگر کار کنی پول می‌دهم.' با دو جمله زیر هم‌معنی است:
 به شرط این که کار کنی پول می‌دهم. (شرط، تأکید بیشتری دارد.)

پول می‌دهم به شرط این که کار کنی. (پول دادن تأکید بیشتری دارد).
 بعد از 'به شرط این که'، فعل به صورت گذشته التزامی نیز آورده می‌شود:
 به شرط این که کار کرده باشی پول می‌دهم یا پول می‌دهم به شرط این که ...

جدول

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	افقی
							۱. هم معنی 'قوی' ۲. اولین عدد ۳. می‌توانی
							۲. با یکی از این دو تا بروی: مترو ... اتوبوس ۳.
							۳. غذای اصلی بیشتر مردم دنیا ۴. هم معنی
							۴. 'خراب' است ۵. اسم معنی که با کلمه 'آزاد'
							۵. ساخته می‌شود ۶. جمع 'شب' ۳. یکی از
							۶. پسوندهای جمع عربی در زبان فارسی ۷.
							۷. امر مفرد 'زدن'

عمودی

۱. هم معنی 'قدرت' ۳. بعد از عدد پنج ۲.
 قبل از عدد دو ۳. ستاک حال 'یافتن' ۳. رود، کوه، دیوار یا چیز دیگری که کشوری را از کشور دیگر جدا می‌کند، به صورت جمع ۴. شکل ادبی 'او' ۳. دویست منهای هشتاد و نه ۵. نظیر و مثل ۶. سه حرف اول عدد یازده. ۷. 'دانه' در گفتار ۳. یکی از پسوندهای مصدر که در آموختن، صورت گرفتن و شکفتن دیده می‌شود

گفتار ← کتاب کار (ضبط و مقایسه کنید) فیلم صد

میان ← [میون]

واژگان

🎧 اَلْکُومایِ کُفتاری: 🎧 شِکْلِ رَسمی

- فروشنده: سلام آقا، صبح به خیر. بفرمایید چه لازم دارید؟
- ◀ خریدار: سلام. لطفاً یک کیلو پسته و یک کیلو آجیل بدهید.
- فروشنده: بفرمایید این یک کیلو پسته و یک کیلو هم آجیل خوشمزه.
- ◀ خریدار: متشکرم، پولش چقدر می‌شود؟
- فروشنده: می‌شود ۱۵۵۰۰ تومان. دیگر فرمایشی ندارید؟
- ◀ خریدار: ببخشید، شما شیرینی هم دارید؟
- فروشنده: نه ما شیرینی نمی‌فروشیم. نزدیک اینجا یک شیرینی‌فروشی بزرگ هست. هر شیرینی‌ای که بخواهید دارند.
- ◀ خریدار: زحمت کشیدید. این ۱۶۰۰۰ تومان برای پسته و آجیل.
- فروشنده: این هم پانصد تومان بقیه آن. خیلی متشکرم. خوش آمدید.

• تمرین‌های ۱، ۲ و ۳ ➡ صفحه ۱۱۳

مطالعه آزاد

پیامبر اسلام: اگر دانش در گوشه‌ای از آسمان باشد قومی از ایرانیان به آن دست خواهند یافت.

ادوارد براون: اگر از آنچه علم عربی نامیده می‌شود کارهایی را که ایرانیان کرده‌اند برداریم بهترین قسمت آن از میان می‌رود.

ویل دورانت: ابن سینا از همه مؤلفان قرون وسطی برجسته‌تر بود. راجر بیکن او را بزرگ‌ترین استاد فلسفه بعد از ارسطو می‌داند. کتاب شیمی رازی به لاتینی تا پانصد سال بعد از او مهم‌ترین منبع اطلاعات در علم شیمی به شمار می‌رفت. کتاب خواجه نصیرالدین طوسی در علم مثلثات تا دو قرن بی‌رقیب بود.

سیریل الگود: تأثیر خوارزمی در افکار ریاضی‌دانان از هر یک از دانشمندان دیگر قرون وسطی بیشتر بود.

ج. ویکنز: غزالی در دنیای اسلام گوهری گرانتهاست.

کاریسون: ایرانیان فقط مشعلدار علم نبوده‌اند بلکه مشعل خود را به اروپا سپرده‌اند.